

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUS

SUOMEN HIRVIKANNAN HOITOSUUNNITELMA

Tavoitteet ja toimenpiteet

2.12.2014

Sisältö

1. JOHDANTO	4
2. HIRVIKANNAN HOIDON TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	7
3. Riistakannat säilyvät elinvoimaisina	8
3.1. Kestävä hirvikannan hoito	8
3.2. Suurpetojen huomioon ottaminen hirvikannan hoidossa	12
4. Riistatalous luo hyvinvointia	14
4.1. Hirven sosiaalinen ja elinkeinotaloudellinen merkitys	14
4.2. Hirvenmetsästyksen edistäminen	17
4.3. Riistalihan hygienian ja markkinoille tarjonnan edistäminen	19
5. Metsästys ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista	21
5.1. Hirvenmetsästyksen eettisyys ja turvallisuus	22
5.2. Ampumataidon kehittäminen ja ampumakoe	23
5.3. Hirven metsästysaika	26
5.4. Ajantasaisen hirvitiedon kerääminen ja hyödyntäminen	28
5.5. Hirvikannan arviointimenetelmien kehittäminen	30
5.6. Hirvitutkimus	31
5.7. Hirvenmetsästyksen liittyvän lupahallinnon kehittäminen	33
5.7.1. Joustavien toimintamallien edistäminen	34
5.7.2. Pyyntiluvan myöntämisedellytykset	36
5.7.3. Alue- ja pyyntilupamenettelyjen kehittäminen ML 8 §:n alueella	38
5.7.4. Lupahallintomenettelyn tehostaminen	41
6. Riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa	42
6.1. Hirvitalousalueet	42
6.2. Alueellinen hirvikannan hoidon tavoiteasettelu	44
6.3. Hirviverotussuunnittelu	47
6.4. Metsästyksen ohjaus	50
6.5. Hirvionnettomuuksien ennaltaehkäiseminen	52
6.5.1. Toimenpiteet hirvieläinonnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi	53
6.5.2. Toiminta onnettomuustilanteessa	56
6.5.3. Hirvionnettomuuksien tilastointi ja tietojen hyödyntäminen	57
6.6. Metsä-, maa- ja porotalousvahinkojen ennaltaehkäiseminen ja korvaaminen	59
6.6.1. Vahinkotietojen hyödyntäminen	59
6.6.2. Vahinkojen ehkäisemismenetelmät	62
6.6.3. Hirvieläinvahinkojen korvausjärjestelmä	64
6.7. Hirvikannan hoito taajaan asutuilla alueilla	65
6.8. Luonnonsuojelu- ja virkistysalueet ja hirvikannan hoito	67
7. HOITOSUUNNITELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA	70
7.1. Julkisen riistakonsernin toimijoiden roolit hirvikannan hoidossa	70
LIITE Kartta hirvitalousaluejaosta	72

1. JOHDANTO

Hirveä voidaan pitää monella tavalla maamme merkittävimpänä riistaeläimenä. Hirvisaaliin laskennallinen arvo kattaa noin kaksi kolmasosaa kaikesta riistasaaliin arvosta Suomessa ja hirvenmetsästyksellä on merkittävä virkistysarvo ja sosiaalinen merkitys. Haittoja hirvestä koituu liikenteessä sekä maa-, metsä- ja porotaloudessa. Hirvellä on lisäksi merkittävä vaikutus suomalaisessa ekosysteemissä valikoivan ravinnonkäyttönsä kautta sekä suurpetojen ravintona.

Hirvikannan koko on vaihdellut 1900-luvun alun muutaman tuhannen yksilön kannasta vuosikymmenen takaiseen 140 000 yksilön talvikantaan. Hirvikannan kehityksessä merkittävä käännekohta oli 1970-luvulla, jolloin omaksuttu uudenlainen verotusmalli ja runsaat ravintovarot johtivat kannan tuottavuuden nousuun ja hirvimäärän nopeaan kasvuun kokonaan uudelle tasolle. Viimeisin korkean kannan vaihe ajoittui 2000-luvun taitteeseen jolloin hirvikanta saavutti ennennäkemättömän korkean tason suunnitelmallisista verotuspyrkimyksistä huolimatta. Korkea kanta johti runsaisiin vahinkoihin ja kannan pienentämiseen voimakkaalla metsästyksellä.

Nykyistä hirvikannan säätelyjärjestelmää kohtaan on esitetty kritiikkiä mm. siksi, että hirvikannan koko on vaihdellut voimakkaasti ja johtanut vuoroin voimakkaasti kasvaneen kannan myötä kärjistyneeseen vahinkotilanteeseen ja vuoroin tavoiteltua pienempään kantaan ja paikallisiin hirvityhjiöihin. Hirvikannan hoitoon liittyviä keskeisimpiä kysymyksiä on pitkään ollut hirvikannan sopiva koko sekä se miten ja millä perusteilla kannan hoidon tavoitteet tulisi asettaa.

Hirvikannan hoitosuunnitelma luo pohjan tulevalle hirvikannan hoidolle ja samalla hoitosuunnitelman avulla pyritään toteuttamaan julkisen riistakonsernin strategiassa määritellyt tavoitteet. Hoitosuunnitelmat ovat olennainen osa julkisen riistakonsernin strategiaa ja keskeisiä välineitä riistapolitiikan toimeenpanossa.

Hoitosuunnitelman valmistelutyö

Hoitosuunnitelman valmistelu aloitettiin Suomen riistakeskuksen hankkeena maaliskuussa 2011 ja valmistelu saatiin päätökseen vuoden 2012 loppuun mennessä. Hoitosuunnitelmaluonnoksesta pyydettiin lausunnot vuoden 2013 alussa, minkä jälkeen hoitosuunnitelma vii-

meisteltiin lopulliseen muotoonsa. Hoitosuunnitelman valmistelua ohjasi maa- ja metsätalousministeriön asettama ohjausryhmä (HARE MMM012:00/2011). Suomen riistakeskuksessa hirvikannan hoitosuunnitelman valmistelusta vastasi projektipäällikkö Jani Körhämö. Hoitosuunnitelman taustaosion laadintaan sekä toimenpideoSION valmisteluun liittyvään työryhmätyöskentelyyn osallistui riistan- ja metsäntutkimuksen, riistahallinnon, liikenteen sekä maa- ja metsätalouden asiantuntijoita maa- ja metsätalousministeriöstä, Suomen riistakeskuksesta ja alueellisista riistaneuvostoista, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta, Metsäntutkimuslaitoksesta, Elintarviketurvallisuusvirasto Evirasta, Metsähallituksesta, Helsingin yliopistosta, Suomen metsäkeskuksesta sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta.

Hirvikannan hoitosuunnitelmatyössä alueellisilla ja paikallisilla sidosryhmillä sekä yksittäisillä kansalaisilla oli laajat osallistumismahdollisuudet suunnitelman valmisteluun. Alueelliset riistaneuvostot osallistuivat hoitosuunnitelman laadintaan järjestämällä alueelliset sidosryhmätilaisuudet ja ottamalla kantaa hoitosuunnitelmaluonnokseen. Osallistumismenetelmät on kuvattu tarkemmin taustaosan luvussa 7. Hirvikannan hoidon nykytilaa ja kehittämistä koskevia eri toimijoiden näkemyksiä laajasti kokoava aineisto muodosti keskeisen taustan hoitosuunnitelman linjauksille ja toimenpide-ehdotuksille. Valtakunnallista riistaneuvostoa kuultiin kahteen kertaan hoitosuunnitelman valmistelun yhteydessä. Valmistelun yhteydessä maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Suomen riistakeskukselta esityksen hirvitalous-aluejaaksi, joka on liitetty hoitosuunnitelman liitteeksi.

Hoitosuunnitelman rakenne ja sisältö

Hirvikannan hoitosuunnitelma on kaksiosainen. Hoitosuunnitelman taustaosassa kuvataan hirveä koskevaa säädös- ja sopimustaustaa, hirven biologiaa ja hirvikannan tilaa, hirvikannan säätelyä sekä hirvikannan vaikutuksia ajantasaisten tutkimustulosten, kirjallisuuden ja tilastojen valossa. Varsinaisessa hoitosuunnitelmassa esitetään hirvikannan hoitoon liittyviä linjauksia ja toimenpide-ehdotuksia taustoituksineen. Hoitosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen aikataulutusta ja toteutusvastuita sekä hoitosuunnitelman päivittämistarvetta tarkastellaan julkisen riistakonsernin strategiaprosessissa, osana konsernin toimijoiden toiminnan ja talouden suunnittelua.

Hirvikannan hoitosuunnitelmassa esitettyjen linjausten ja toimenpiteiden avulla tavoitellaan vakaata ja rakenteellisesti tasapainoista hirvikantaa. Hirvikannan hoidossa esitetään siirtymistä alueellisen tavoiteasettelun malliin, jolla pyritään nykyistä paremmin ottamaan huo-

mioon alueellisia erityispiirteitä. Samalla pyritään eri tahojen vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen ja löytämään yhteinen alueellinen tavoitetilä hirvikannan hoidossa. Tavoitteena on joustavien toimintatapojen edistäminen, mikä lisää osaltaan pyyntiluvansaajien paikallista harkintavaltaa ja -vastuuta hirvikannan hoidossa. Kattavalla ja luotettavalla hirvitiedolla on tärkeä merkitys kannan säätelyssä ja sen onnistumisen seurannassa. Hirvitiedon ajantasaisuutta ja hyödynnettävyyttä parannetaan mm. sähköisiä tietojärjestelmiä kehittämällä. Hoitosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden tavoitteena on myös lisätä hirven ja suurpetojen välisen vuorovaikutuksen huomioon ottamista, samoin kuin edistää kestävää hirvikannan ja sen hyödyntämisen tuottamaa hyvinvointia. Hoitosuunnitelmassa esitetyillä toimenpiteillä on tavoitteena ennaltaehkäistä hirven liikenteelle sekä metsä-, maa- ja porotaloudelle aiheuttamia vahinkoja ja parantaa hirvivahinko- ja onnettomuustiedon tarkkuutta ja hyödynnettävyyttä.

2. HIRVIKANNAN HOIDON TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Julkisen riistakonsernin strategia muodostaa hirvikannan hoitosuunnitelman keskeisen taustan ja hoitosuunnitelmassa toteutetaan strategiassa määritellyjä tavoitteita. Hoitosuunnitelman tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet on jäsennelty Julkisen riistakonsernin yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti.

Riistakannat säilyvät elinvoimaisina

- Hirvikannan hoidon tavoitteena on hirvikannan säilyminen elinvoimaisena, rakenteeltaan tasapainoisena, tuottavana ja perinnöllisesti monimuotoisena.

Riistatalous luo hyvinvointia

- Hirvikanta on uusiutuva luonnonvara, joka tuottaa sekä aineellista että aineetonta hyvinvointia. Hirvikantaa hyödynnetään sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästi.
- Hirvikannan hoito perustuu yhteistyöhön ja luo yhteisöllisyyttä.

Metsästys ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista

- Hirvenmetsästys on järjestäytyneenä ja perustuu alueellisesti kattavaan metsästysseurojen ja -seurueiden sekä maanomistajien toimintaan.
- Hirvikannan hoidon tavoitteena on vakaa hirvikanta.

Riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa

- Hirvivahingot otetaan huomioon kannan säätelyssä ja ne pidetään hallinnassa.
- Maanomistajilla sekä eri sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa hirvikannan hoitoon.
- Metsä- ja maatalousvahinkoihin liittyvää konfliktia osaltaan hallitaan pyyntilupamaksuilla rahoitettavalla korvausjärjestelmällä.

3. Riistakannat säilyvät elinvoimaisina

Vahvistamme riistataloutta osana ekosysteemipalveluja ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä

Hirvi on tärkeä osa suomalaista ekosysteemiä, jossa se vaikuttaa ympäristöön läsnäolollaan, ravinnonkäytöllään ja liikkumisellaan. Hirvenmetsästys on tärkeää hirvikannan ja sen aiheuttamien vahinkojen ja ekosysteemivaikutusten säätelyksi. Metsästys tuottaa merkittäviä hyötyjä yhteiskunnalle. Hirvikannan tasapainoisella rakenteella turvataan kannan elinvoimaisuuden ja perinnöllisen monimuotoisuuden säilyminen. Ottamalla hirven ja suurpetojen vuorovaikutus huomioon hirvikannan hoidossa, turvataan hirvikannan kestävyys ja edistetään luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä.

3.1. Kestävä hirvikannan hoito

Metsästyslainsäädännössä asetetaan reunaehdot hirvikannan säätelylle. Yleisesti metsästystä on harjoitettava kestävän käytön periaatteen mukaisesti ja siten, että riistakannat eivät vaarannu. Riistaeläinkantojen tuoton jatkuvuus on pyrittävä turvaamaan tarkoituksenmukaisella riistanhoidolla. Hirvieläinten pyyntilupia myönnettäessä on huolehdittava siitä, että hirvieläinkanta ei metsästyksen johdosta vaarannu ja että hirvieläinten aiheuttamat vahingot pysyvät kohtuullisella tasolla. Erityisesti on mainittu liikenne-, maatalous- ja metsävahingot, joiden huomioon ottamiseksi pyyntilupia myönnettäessä on kuultava alueellisia sidosryhmiä. Metsästyslain 8 §:n mukaisella alueella pyyntilupia myönnettäessä on lisäksi kiinnitettävä huomiota metsästysmahdollisuuksien tasapuoliseen jakaantumiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksella hirvikannan tiheys on vuodesta 2004 lähtien pyritty pysyttämään hirvitalousalueittain tiheydessä 2-4 hirveä tuhatta hehtaaria kohti lukuun ottamatta Keski- ja Ylä-Lappia, missä vastaava tiheystavoite on ollut 0,5-3 hirveä tuhatta hehtaaria kohti. Hirvikannan noustessa tavoitehaarukan ylärajaa suuremmaksi on toistuvasti törmätty laajamittaisiin yhteiskunnan sietokyvyn ylittäviin metsä- ja viljelysvahinkoihin sekä lisääntyneisiin hirvionnettomuuksiin. Toisaalta hirvikannan tiheyden laskeminen tavoitehaarukan alarajoille on aiheuttanut hirvikannan ja sen hoidon kannalta haitallisia piirteitä, kuten paikallisia hirvityhjiöitä.

Hirvikannan elinvoimaisuuden turvaaminen edellyttää riittävän kannan tiheyden ja kohtuullisen tasapainoisen kannan rakenteen ylläpitoa. Kannan tiheyden ja rakenteen vaatimukset liittyvät kiinteästi toisiinsa. Vinoutuneen kannan rakenteen aiheuttamat ongelmat kärjistyvät pienillä tiheyksillä, minkä vuoksi matalissa hirvitiheyksissä kannan rakenteeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Samalla hirvitiheydellä rakenteeltaan erilaiset hirvikannat voivat tuottaa hyvin erilaisen kannan kehityksen ja vuosittaisen saaliin sekä vaikutukset hirvien aiheuttamiin vahinkoihin. Myös hirvikannan rakenteelle on tarpeen asettaa tavoitteita pyrittäessä aiempaa vakaampaan hirvikantaan.

Hirvitiheyden laskiessa tasolle 2,0 - 2,5 hirveä/1000 ha alkaa hirvikannan epätasaisuus lisääntyä ja syntyä hirvityhjiöitä, mutta edelleen voi olla tihentymäalueita, joilla hirviä on tavoiteltua enemmän. Syntyneiden tyhjiöiden uudelleen täyttyminen voi olla hyvin hidasta. Epätasaisuuden lisääntymisen arvioidaan heikentävän hirvikannan vakautta, vaikeuttavan valikoivaa verotusta ja metsästysmahdollisuuksien tasaista jakautumista sekä edistävän perinnöllisen monimuotoisuuden heikkenemistä. Myös kannan lisääntyminen voi heikentyä matalilla tiheyksillä, kun lisääntymisikäisten yksilöiden kohtaamiset vähenevät. Näin tapahtuu erityisesti naarasvoittoisissa kannoissa, joissa parhaassa siitosiässä olevia uroksia on vähän. Vasatuoton osalta on viitteitä siitä, että hirvitiheyden laskiessa tasolle 2,0 - 2,5 hirveä/1000 ha alkaa kannan vasatuottokyky pienentyä. Toisaalta hirven lisääntymismenestys näyttää pienenevän myös suurilla yli 5 - 6 hirveä/1000 ha tiheyksillä kilpailun lisääntyessä.

Hirvikannan ikä- ja sukupuolirakenne vaikuttavat hirvikannan vasatuottoon. Naaraiden suhteellisen osuuden kasvaminen hirvikannassa on aluksi lisännyt vasatuottoa, mutta samalla naaraiden määrään suhteutettu vasatuotto on alkanut pienentyä. Naaraiden kasvavasta osuudesta johtuva, koko aikuiskantaan suhteutetun tuoton kasvu näyttää taittuvan kun kannan lehmiä/sonni –suhde nousee yli kahden. Hirvinaaraiden lisääntymispotentiaali kasvaa iän myötä ja on korkeimmillaan noin 7-vuotiaana. Metsästyksen kohdentamisella voimakkaasti vasoihin, naaraiden keski-ikä ja vasatuotto kasvavat. Jos vasaverotus on vähäistä, niin kantaan jää runsaammin nuoria hirviä, jolloin naaraiden ikärakenne nuorenee ja vasatuotto laskee.

Kiima-aikana hirviurokset kilvoittelevat naaraasta, joka ratkaisee mikä uroksista pääsee jatkamaan sukuaan. Mikäli uroksia on naaraiden määrään nähden vähän, parittelemaan pääsevät myös sellaiset urokset, jotka eivät kilpailutilanteessa tulisi valituksi. Vaikka vain harva naaras näyttää jäävän kokonaan tiinehtymättä, merkitsee vähäinen ja nuori uroskanta sitä,

että hedelmöitymiset ja vasomiset tapahtuvat myöhemmin kuin sukupuolijakaumaltaan tasisessa hirvikannassa. Tämä on johtanut mm. alentuneisiin vasapainoihin.

Hirvikannan rakenne vaikuttaa myös hirvikannan perinnölliseen monimuotoisuuteen. Tasapainoinen sukupuolijakauma, jossa uroksia ja naaraita on hirvikannassa suunnilleen yhtä paljon, turvaa parhaiten niin sanotun tehokkaan populaatiokoon säilymisen riittävällä tasolla. Mitä pienempi on hirvikannan tiheys, sitä tasapainoisempi tulee kannan lehmä/sonni -suhteen olla, jotta kannassa esiintyvä perinnöllinen monimuotoisuus säilyisi mahdollisimman hyvin. Hirvikannan monimuotoisuuteen vaikuttaa myös kannan kehityksen vakaus. Voimakkailla kannanvaihteluilla arvioidaan olevan hirvikannan monimuotoisuutta heikentävä vaikutus.

Keski- ja erityisesti Ylä-Lapin hirvitalanne poikkeaa muusta maasta mm. luonnonolosuhteiden vuoksi. Hirvitiheydet ovat olleet selvästi pienempiä ja hirvikannan paikallinen vaihtelu mittaavampaa kuin muualla. Lapin pohjoisosissa hirvikannan rakenne on tasapainoisempi ja sen tuottavuus alaisempi kuin muualla maassa. Vakaata kannan rakennetta ja vasatuottoa voidaan ylläpitää Keski- ja Ylä-Lapissa maltillisella verotuksella sekä kohdentamalla metsästys tasapuolisesti uroksiin ja naaraisiin ja säilyttämällä vasojen osuus saaliissa muuta maata alaisempana. Tasapainoisen kannan rakenne ja vakaa vasatuotto varmistavat hirvikannan elinvoimaisuuden Pohjois-Lapissa, missä tietopohja hirvikannan koosta ja kehityksestä on muuta maata vähäisempää.

Nykyisessä hirvikannassa on runsaasti naaraita urosten määrään nähden ja urosten keski-ikä on matala. Hirvikannan rakenteen tasapainottamiseksi uroksiin ja vasoihin kohdistuvaa metsästysverotusta on tarpeen kohtuullistaa ja huomioida etenkin nuorten naarashirvien riittävä verotus. Hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä sidosryhmätalaisuuksissa epätasaisen kannan rakenteen nähtiin heikentävän hirvisaaliin laatua, koska urokset ovat nuoria ja myöhään syntyneet vasat pieniä. Vinon kannan rakenteen nähtiin heikentävän hirvikannan monimuotoisuutta, vähentävän mahdollisuuksia sarvitrofeiden saamiseen ja vaikeuttavan hirvikannan koon hallintaa. Hirvikyselyssä kannan rakenteen muuttamista kannattaneet katsoivat, että nykyinen hirviverotus on liian urospainotteista, mikä kaventaa hirvikannan perimää, pienentää teuraspainoja ja tuottaa liian vähän trofeita. Hirvikannan rakenteen muuttamista vastustaneiden mukaan hirvikannan korkeaa tuottavuutta tulisi vaalia, jotta metsästysmäärä suhteessa talvikantaan voidaan pitää mahdollisimman suurena.

Metsästyksellä säädellyn hirvikannan rakenteeseen kaikkein voimakkaimmin vaikuttavia tekijöitä ovat saalistuspaine sekä tapa, jolla metsästys kohdistuu eri sukupuoliin ja ikäryhmiin. Kannan saadessa kasvaa saalisvalinnan vaikutus eloon jäävän kannan rakenteeseen on vähäisempi, mutta kantaa pienennettäessä epätasapainoinen saalisvalinta muuttaa jo muutamassa vuodessa kannan rakennetta ja sen seurauksena myös tuottotehoa. Suomalaisessa hirvikannan hoidossa omaksutussa vasaverotusmallissa verotuspainetta kohdistetaan vasoihin, jolloin naaraskannan keski-ikä ja tuottavuus nousevat. Usein käytetty perusohje metsästyksessä on ollut ampua noin puolet saaliista vasoina ja puolet aikuisina. Metsästystä on ohjattu tähän myös lupaehdoin. Kaavamainen vakaata saaliin rakennetta tavoitteleva verotusmalli kuitenkin edistää herkästi eloon jäävän kannan epävakautta. Esimerkiksi kantaa voimakkaasti leikkaavan metsästyksen tilanteessa korkea vasaosuus saaliissa voi johtaa vasaikäluokan poistamiseen lähes kokonaan.

Hirvikannan rakenteen ja kehityksen pitämiseksi nykyistä vakaampana on tarpeen mukauttaa metsästys kulloinkin vallitsevaan kannan tilanteeseen. Riistantutkimus tuottaa arviot hirvikannan koosta ja rakenteesta sekä antaa suosituksia hirvitalanteen mukaisesta verotuksen rakenteesta. Alueellisesti asetetut tavoitteet kannan koolle ja rakenteelle otetaan huomioon verotuksen suunnittelussa ja niiden toteutumista seurataan hirvitalousalueittain. Metsästyskauden kuluessa kertyvän saalis- ja havaintotiedon perusteella metsästyksen määrällistä ja laadullista kohdentamista tarkennetaan.

Käytännön metsästystä ohjataan ensisijaisesti neuvonnallisin keinoin ja edistetään metsästäjien tietämystä asetetuista tavoitteista ja niiden perusteista. Metsästäjien tietämystä lisätään hirvikannan rakenteellisen säätelyn vaikutuksista jäljelle jäävään hirvikantaan ja sen kehitykseen. Tarvittaessa metsästystä voidaan ohjata myös pyyntilupa-asetettavilla ehdoilla.

Tavoitteet:

Suomessa on elinvoimainen ja vakaa hirvikanta, jonka aiheuttamat vahingot pysyvät kohdullisella tasolla.

Aikuisten hirvien lehmä/sonnisuhde hirvitalousalueittain on enintään 1,5.

Metsästyksen jälkeen talvehtivaan hirvikantaan jää vasoja 20 - 30 % eloon jäävästä kannasta.

Toimenpiteet:

- **Hirvikannan hoidon hirvitalousaluekohtaisessa tavoiteasettelussa sekä metsästyksen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon hirvikannan säilyminen elinvoimaisena ja vakaana, kannan rakenteen tasapainottaminen sekä vahinkojen säilyminen kohtuullisella tasolla.**
- **Riistantutkimus tuottaa verotuksen suunnittelua varten arviot hirvikannan koosta ja rakenteesta ja antaa suositukset verotuksen rakenteellisesta kohdentamisesta. Metsästyskauden aikana kertyvän tiedon perusteella suosituksia täsmennetään.**
- **Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset ohjaavat luvansaaajia ensisijaisesti neuvonnallisin keinoin ja tarjoavat koulutusta ja neuvontaa metsästyksen vaikutuksista hirvikantaan.**

3.2. Suurpetojen huomioon ottaminen hirvikannan hoidossa

Suurpetojen runsas esiintyminen vaikuttaa hirvikannan hoitoon erityisesti susilauman reviiri-alueilla ja karhutiheillä alueilla. Karhut tappavat hirviä erityisesti keväällä ja saalistus keskittyy pääasiassa hirven vasoihin. Suden saalistuksella on merkittävä vaikutus hirvikantaan susilauman reviiri-alueilla ja saalistus keskittyy pääasiassa vasoihin sekä talvella että kesällä. Suurpedoilla on hirvikantaan kohdistuvien vaikutusten lisäksi vaikutusta myös käytännön hirvenmetsästyksen järjestämiseen. Etenkin susireviiri-alueilla koirametsästyksen sisältöön sisältyy riski metsästyskoirien joutumisesta susien tappamaksi tai vahingoittamaksi, mikä hankaloittaa hirvenmetsästystä.

Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä kuulemistilaisuuksissa ja hirvikyselyssä tuotiin esiin erilaisia mielipiteitä tarpeesta ottaa suurpetojen vaikutus huomioon hirvikannan hoidossa. Suurpetokantoja haluttiin toisaalta rajoittaa hirven eduksi ja toisaalta suurpedot nähtiin hirvikannan säätelijänä ihmisen suorittaman metsästyksen ohella. Susialueille esitettiin toisaalta suurempaa hirvikantaa ja toisaalta ajatusta vastustettiin hirvivahinkojen lisääntymisen pelossa. Myös suurpetokantoja haluttiin säädellä ja vähentää suurpetojen vaikutuksia hirvikantaan. Suurpetojen nähtiin vaikeuttavan hirvenmetsästystä, koska suurpetojenvuoksi syntyy vaara- ja vahinkotilanteita ja koska suurpedot muuttavat hirvien käyttäytymistä ja aiheuttavat epätasaisuutta hirvikannassa. Toisaalta nähtiin, että metsästystä voi-

daan harjoittaa tavoilla, jotka ottavat suurpetojen vaikutukset huomioon. Hirvikyselyn vastaajista valtaosa ei nähnyt suurpetojen ravintotarpeiden huomioon ottamista hirvikannan hoidossa lainkaan tai näki sen vain pienessä määrin tarpeellisena. Petojen vaikutusta pidettiin paikallisena tai huomioimisen merkitystä vähäisenä. Suurpetojen huomioon ottamista kannattaneiden mielestä suurpedot nähtiin luonnonmukaisena hirvikannan säätelykeinona.

Suurpetojen vaikutus hirvikantaan on tarpeen ottaa huomioon hirvikannan hoidon tavoiteasettelussa, verotuksen suunnittelussa ja metsästyksessä. Myös aiemmin hirvikannan verotuksessa on pyritty ottamaan suurpetojen saalistusvaikutushuomioon. Toisinaan hirvikanta on kuitenkin paikallisesti pienentynyt tavoiteltua pienemmäksi, kun suurpetojen vaikutusta ei ole huomioitu riittävästi. Hirvikannan hoidossa sovellettavan tiedon tuottamista suurpetotilanteesta ja suurpetojen saalistusvaikutuksesta onkin tarpeen kehittää.

Hirvenmetsästyksen järjestämisen jatkuvuus on turvattava myös vahvoilla suurpetoalueilla. Suurpetojen saalistus ei yksinään riitä hirvikannan säätelyyn edes susireviirialueilla, joilla petojen saalistusvaikutus on voimakasta. Lisäksi suurpetojen esiintyminen vaihtelee ja reviiirialueet muuttuvat. Kestävän hirvenmetsästysmahdollisuuden säilyminen suurpetotiheillä alueilla voi osaltaan edistää myös sosiaalista sietokykyä suurpetoja kohtaan. Kestävä hirvikannan hoito turvaa osaltaan myös suurpetojen ravintotarpeet.

Riistantutkimuksen tuottamat arviot alueen suurpetotilanteesta ja suurpetojen määrällisistä ja laadullisista vaikutuksista hirvikantaan on tarpeen ottaa huomioon hirvikannan verotussuunnittelussa ja metsästyksen kohdentamisessa.

Tavoitteet:

Suurpetojen vaikutusalueilla turvataan hirvenmetsästys ja hirvikannan hoidon kestävyys ottamalla suurpetojen vaikutus huomioon hirvikannan hoidon tavoitteissa ja toteutuksessa.

Toimenpiteet:

- **Riistantutkimus tuottaa arviot suurpetojen kantatilanteesta ja vaikutuksista hirvikantaan ja laatii suositukset suurpetojen aiheuttaman saalistuksen huomioon ottamiseksi hirvenmetsästyksen rakenteellisessa kohdentamisessa. Vahvistetaan tutkimusta suurpetojen ja hirvikannan keskinäisistä vaikutuksista.**

- Hirvitalousaluekohtaisten hirvikannan hoitotavoitteiden asettamisessa ja verotussuunnittelussa otetaan huomioon suurpetojen vaikutukset hirvikantaan.
- Susien metsästyskoirille aiheuttamia vahinkoja estetään tarjoamalla ajantasaista tietoa pantaseurannassa olevien susien liikkumisesta.

4. Riistatalous luo hyvinvointia

Edistämme metsästyksen ja riistanhoidon moninaisten hyvinvointivaikutusten tunnistamista ja arvostusta

Hirvenmetsästyksellä tuotetaan sekä aineellista että aineetonta hyvinvointia. Hirvisaaliin laskennallinen arvo kattaa noin kaksi kolmasosaa kaikesta riistasaaliin arvosta Suomessa. Hirvenmetsästyksellä on yhteisöllistä toimintaa, joka tuottaa virkistystä ja elämyksiä. Yhteiskunnassa ja metsästyksen harrastajakunnassa tapahtuvien muutosten johdosta kiinnitetään huomiota metsästyksestä koettuihin hyötyihin ja niiden arvottamiseen sekä metsästysharrastuksen jatkuvuuteen. Kehitetään kestäviä toimintamalleja hirveen liittyvien tuotteiden ja palveluiden edistämiseksi.

4.1. Hirven sosiaalinen ja elinkeinotaloudellinen merkitys

Hirvikannan hoitosuunnitelmaan liittyneissä sidosryhmätalouksissa ja hirvikyselyssä yhdeksi tärkeimmistä hirvikantaan liittyvistä myönteisistä seikoista nousi hirvenmetsästyksen sosiaalinen merkitys. Järjestäytyneen pääasiassa seurueissa tapahtuvan hirvenmetsästyksen nähtiin vahvistavan yhteisöllisyyttä, edesauttavan ihmisten välistä sosiaalista kanssakäymistä ja erityisesti syrjäisemmillä alueilla vireyttävän koko kyläyhteisön toimintaa. Hirvenmetsästyksen ja sen oheistoiminnan nähtiin ylläpitävän myös kaupunkeihin muuttaneiden henkilöiden yhteyttä juuriinsa ja kyläyhteisöön. Asiaan liitettiin myös kriittisiä näkemyksiä, joiden mukaan seurojen sisäiset ja väliset erimielisyydet ja sidosryhmien väliset ristiriidat heikentävät hirvenmetsästyksen sosiaalista arvoa. Jossain määrin tunnistettiin myös ristiriitoja metsästyksen ja muiden luonnon virkistyskäyttömuotojen välillä ja nostettiin esiin hirvikannasta koituvien hyötyjen ja haittojen epätasainen kohdentuminen. Sidosryhmätalouksissa ja hirvikyselyssä myös hirvenmetsästyksestä saatavat virkistys- ja hyvinvointivaikutukset nähtiin

tärkeiksi. Metsästyksessä on mahdollisuus rentoutua, kokea luontoelämyksiä ja liikkua luonnossa, millä nähtiin olevan positiivinen merkitys myös kansanterveydelle.

Hirvenmetsästyksen aineettomien hyötyjen määrittämiseen liittyvä tutkimus on toistaiseksi ollut Suomessa vähäistä. Hirvenmetsästyksen liittyvällä yhteiskuntatieteellisellä tutkimuksella on tarpeen kartoittaa mm. millaiset sosiaaliset verkostot liittyvät hirvenmetsästyksen ja millaiset ovat hirvenmetsästyksestä koituvat virkistykelliset ja hyvinvointiarvot. Hirvikannan säätelyn kannalta on tarpeen tietää millaisia vaikutuksia yhteiskunnassa ja metsästyksen harrastajakunnassa tapahtuvilla muutoksilla on metsästyksestä koettuihin aineettomiin hyötyihin ja niiden arvostamiseen.

Sidosryhmätilaisuuksissa ja hirvikyselyssä hirvenmetsästyksellä katsottiin olevan positiivista aluetaloudellista merkitystä. Hirvenmetsästyksen arvioitiin tuovan tuloja eri elinkeinoille, mikä hyödyttää myös maaseudun kylien toimintaa ja palveluita. Metsästyksen vuoksi matkustetaan, minkä arvioidaan edistävän mm. polttoaine- ja elintarvikekauppaa sekä majoitus- ja ravitsemusliikkeiden toimintaa. Myös hirvenmetsästyksen liittyvä varuste-, ja tarvikekauppa on laajamittaista. Metsästysmatkailuun ja sen oheispalveluihin sekä esimerkiksi hirven katselupalveluihin nähtiin liittyvän hyödyntämätöntä potentiaalia ja metsästysmatkailulle kaivattiin nykyistä selkeämpiä pelisääntöjä. Hirveen liittyvän elinkeinotoiminnan kehittämiseen nähtiin liittyvän myös ongelmia. Metsästyksen kaupallistumisen pelättiin tahraavan perinteistä eräkulttuuria ja vaikuttavan haitallisesti maanomistajien ja metsästäjien välisiin sekä metsästäjien keskinäisiin suhteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö toimeenpani selvityshankkeen metsästyksen ja riistaan liittyvien palveluiden ja tuotteiden kehittämiseksi keväällä 2012. Hankkeessa selvitettiin miten riistatalous voi omalta osaltaan edistää hallitusohjelmassa vahvistetun kansallisen luonnonvarastrategian tavoitteita. Selvityksessä esitetyn arvion mukaan metsästys kohtaa tulevaisuudessa haasteita, kuten metsästäjäkunnan ikääntymisen, maaseudun väestön vähenemisen ja luonnonsuojelualueiden metsästysrajoitukset. Samanaikaisesti metsästysmatkailupalveluiden kysynnän arvioidaan nousevan ja kysynnän kohteena olisivat erilaiset metsästysmuodot ja riistalajit eri puolilla Suomea. Kaupallisen metsästyksen kasvavaa kysyntää arvioidaan esiintyvän sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla.

Metsästysmatkailu on pääsääntöisesti sivuelinkeino, erämatkailuyritysten yksi tuotesektori ja useimmiten yritys tarjoaa myös muita palveluita. Kaupallisen hirvenmetsästyksen järjestämi-

sessä matkailuyritys ja metsästysseurat tekevät usein yhteistyötä, jolloin metsästysseura huolehtii itse metsästyspalvelun tuottamisesta. Metsästysseura voi olla myös päätoimija, joka hankkii majoitus- ja ravitsemuspalvelut ulkopuoliselta yritykseltä tai tuottaa ne itse. Metsästysseuralle tuleva taloudellinen tuotto ohjataan usein esimerkiksi metsästysseuran kiinteistöjen ylläpitoon tai yleishyödylliseksi koettuihin tarkoituksiin. Kaupallisen metsästyksen järjestämisessä metsästysseurojen, maanomistajien ja matkailuyritysten avoin yhteistyö on tärkeä edellytys kaupallisen metsästyksen sosiaalisen kestävyuden varmistamiseksi. Hirveen liittyvän metsästyksen ja luontomatkailun toimintamalleja ja eri toimijoiden rooleja on tarpeen kartoittaa sekä kehittää yhteistyössä sellaisia kestäviä toimintamalleja, joilla toiminta voidaan sovittaa suomalaiseen metsästyksenkulttuuriin ja maanomistusoloihin.

Suurpetojen katseluun ja valokuvaukseen liittyy jo nykyisin merkittävää elinkeinotoimintaa ja myös muiden eläinlajien kuvaus- ja katselupalveluiden kysynnän arvioidaan lisääntyvän. Jotkin metsästyksen tai luontomatkailua harjoittavat yritykset tarjoavat myös hirveen liittyviä katselu- ja kuvauspalveluita. Palvelujen kysyntää on tarpeen selvittää ja kehittää hirven kuvaus- ja katselupalveluiden tuottamisen toimintamalleja.

Metsästäjien muuttuvat tarpeet ja ajankäyttömahdollisuudet voivat heikentää halukkuutta ja mahdollisuuksia osallistua metsästysseuran toimintaan, jolloin voi syntyä lisääntyvää kysyntää niin sanotuille riistatalkkaripalveluille. Esimerkiksi riistanhoitotoimia, kuten ruokintaa ja riistapeltojen hoitoa sekä passitornien ja ruokintapaikkojen rakentamista voidaan ostaa asiaan perehtyneeltä paikalliselta yrittäjältä. Myös metsästysseurojen majat, lahtivajat ja muut rakenteet vaativat säännöllistä huoltoa tai vaikkapa lämmittämistä viikonlopun jahtia varten. Usein nämä toimet hoidetaan seuran talkkotoimintana, mutta palveluita voidaan myös hankkia ostamalla, jolloin syntyy mahdollisuuksia elinkeinotoiminnalle. Vastaavasti hirvisäilöön käsittelyyn liittyviä palveluita, kuten ruhojen paloittelu ja lihan leikkaaminen, jatkojalostaminen ja pakkaaminen voidaan ostaa paikalliselta yrittäjältä. Hirvenmetsästyksen ja sen järjestelyihin eri tavoin liittyvän elinkeinotoiminnan toimintamalleja on tarpeen kartoittaa ja edistää hirvenmetsästyksen liittyviä elinkeinomahdollisuuksia.

Tavoitteet:

Tunnistetaan hirveen liittyvät sosiaaliset arvot ja hyvinvointivaikutukset ja niiden merkitys. Hirveen liittyvän elinkeinotoiminnan kehittyminen vastaa kasvavaan kysyntään kestäväällä tavalla.

Toimenpiteet:

- Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen avulla selvitetään hirvenmetsästyksen liittyviä sosiaalisia ja hyvinvointivaikutuksia.
- Maanomistaja-, metsästäjä- ja luontomatkailutahojen yhteistyönä kehitetään hirveen liittyvään metsästys- ja luontomatkailuun kestäviä toimintamalleja, jotka soveltuvat suomalaiseen metsästyskulttuuriin ja maanomistusoloihin.
- Kartoitetaan riistanhoitoon, metsästyksen ja saaliinkäsittelyyn liittyviä elinkeinomahdollisuuksia.

4.2. Hirvenmetsästyksen edistäminen

Hirvikannan säätelykykyyn liittyen sidosryhmätilaisuuksissa ja hirvikyselyssä tuotiin esille huoli metsästäjien ikääntymisestä ja hirvikannan säätelyn kannalta riittävän metsästäjämäärän säilymisestä tulevaisuudessa. Suurten ikäluokkien ikääntyessä metsästäjien keski-ikä kasvaa ja toimintakyvyn arvioitiin heikentyvän, millä arvioitiin olevan vaikutuksia metsästyksen toteutukseen ja seurojen toimintaan. Toisaalta metsästyksen liittyvän vapaaehtoistyön resurssien pelättiin vähenevän. Julkisen riistakonsernin toimijoilla ja vapaaehtoisilla metsästäjäjärjestöillä on keskeinen rooli metsästyksen edistämisessä varmistamalla edellytykset hirvenmetsästykselle tarjoamalla palveluita, tutkittua tietoa, koulutusta ja neuvontaa sekä edunvalvontaa.

Valtaosa hirvenmetsästyksestä tapahtuu seuruemetsästyksenä metsästysseurojen vuokraamalla metsästysalueilla. Järjestäytynyt metsästys on merkittävä tekijä hirvikannan säätelyn turvallisen ja tehokkaan järjestämisen kannalta. Metsästysseuroissa on tärkeää edistää sellaisia toimintakulttuureita ja -tapoja, jotka edesauttavat uusien metsästäjien mukaan pääsyä hirvenmetsästyksen ja jotka ottavat huomioon metsästäjäkunnassa tapahtuvat muutokset. Metsästysseurojen toimintatavoilla ja seurueen sisäisellä yhteishengellä on merkittävä vaikutus myös hirvenmetsästyksestä koettuun virkistysarvoon ja hyvinvointivaikutuksiin.

Erityisesti nuorten metsästäjien osallistumista hirvenmetsästyksen tulisi edesauttaa. Nuorten mukaantulon kynnystä voidaan madaltaa esimerkiksi hirvenmetsästyksen sitovuutta vähentämällä. Esimerkiksi yhdellä lihaosuudella voisi olla mukana useampi henkilö, jotka vuorottelevat jahdissa keskenään. Metsästysseuroihin liittymistä voidaan edesauttaa esimerkiksi

järjestämällä tutustumistapahtumia ja helpottamalla jäsenyyshedellytyksiä mm. koejäsenyyss-
käytännöllä ja maksuja alentamalla.

Metsästyksen julkisuuskuva vaikuttaa metsästysharrastuksen vetovoimaan. Yleisen mielipi-
teen pitäminen positiivisena metsästystä kohtaan toteutuu parhaiten asiallisen ja monipuoli-
sen tiedon tarjonnan, verkostoitumisen sekä vahvan ja vuorovaikutteisen sidosryhmäyhteis-
työn kautta. Nuorten kiinnostusta hirvenmetsästyksen ja ylipäätään eränkäyntiin voidaan
herättää esimerkiksi tuomalla metsästystä esiin kouluissa, järjestämällä teemapäiviä, sekä
valtakunnallista ja alueellista nuorisotyötä vahvistamalla.

Hirvenmetsästyksen tapahtuu pääosin yksityisiltä maanomistajilta vuokratuilla metsästysalueilla
ja maanomistaja päättää alueensa metsästysoikeuden luovuttamisesta. Yhteiskunnassa ta-
pahtuva rakennemuutos muuttaa osaltaan myös maanomistajakunnan rakennetta ja heidän
suhdettaan metsästyksen. Mahdollisimman kattavan hirvenmetsästyksmahdollisuuden säi-
lyminen turvaa sekä hirvikannan säätelyn että harrastusmahdollisuuden metsästäjille. Posi-
tiivisella vuorovaikutuksella ja yhteistyöllä metsästäjien ja maanomistajien välillä voidaan
osaltaan turvata metsästyksen jatkuvuus. Metsästäjien ja maanomistajien välistä kanssa-
käymistä voidaan kehittää esimerkiksi metsästyssseurojen tutustumispäivillä tai välittämällä
maanomistajille tietoa heidän metsässään tehdyistä vahinko- tai muista havainnoista.

Valtion omistamat maa-alueet erityisesti Pohjois-Suomessa metsästyslain 8 §:n alueella tar-
joavat mahdollisuuden hirven metsästyksen myös metsästäjille, joilla ei ole metsästyssseu-
ran vuokraamaa metsästysaluetta käytettävissään. Varmistamalla metsästyksmahdollisuuksi-
en tasapuolinen jakautuminen valtion mailla voidaan osaltaan edesauttaa uusien metsästäji-
en pääsyä mukaan harrastukseen.

Tavoitteet:

*Hirvenmetsästyksen järjestämisessä otetaan huomioon yhteiskunnassa ja erityisesti maan-
omistaja- ja metsästäjäkunnassa tapahtuvat muutokset. Hirvenmetsästyksen säilyminen yleisesti hy-
väksyttynä ja kysyttynä harrastuksena ja metsästäjien määrä säilyy riittävänä.*

Toimenpiteet:

- **Hirvenmetsästyksen positiivista julkisuuskuvaa edistetään viestinnällä ja avoimella sidosryhmäyhteistyöllä. Kehitetään menettelytapoja, joilla maanomistajien ja metsästäjien välistä tiedonvaihtoa voidaan lisätä.**
- **Lisätään tutkimusta hirvenmetsästäjien ja metsästäjäksi aikovien motiiveista ja tarpeista hirvenmetsästyksessä.**
- **Julkisen riistakonsernin toimijoiden ja metsästäjäjärjestöjen yhteistyönä laaditaan käytännön toimenpideohjelma metsästyksen liittyvän nuoriso- ja kouluyhteistyön lisäämiseksi. Kehitetään metsästysseurojen toimintatapoja, joilla voidaan edesauttaa uusien metsästäjien mukaan tuloa hirvenmetsästyksen.**
- **Valtion maiden hirvenmetsästyksen järjestämistä kehitetään ja turvataan metsästysmahdollisuuksien tasapuolinen jakautuminen.**

4.3. Riistalihan hygienian ja markkinoille tarjonnan edistäminen

Suurin osa hirvenlihasta menee suoraan metsästäjien ja heidän sukulaistensa sekä tuttaviensa käyttöön. Hirvenliha on kuluttajamarkkinoilla erikoistuote, jonka tarjonta on vähäistä ja kysyntä runsasta. Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyvissä sidosryhmätilaisuuksissa saaliin merkitystä pidettiin tärkeänä motiivina metsästyksen ja hirvenlihaa luonnehdittiin arvokkaaksi puhtaaksi luonnontuotteeksi. Asia tuotiin kuitenkin esille vain muutamissa tilaisuuksissa. Hirvikyselyyn vastanneista noin kaksi kolmesta katsoi, että hirvenlihan saatavuutta kuluttajamarkkinoille tulisi jossain määrin painottaa hirvikannan hoidossa. Kysyntää arvioitiin olevan, koska hirvenliha katsottiin luonnossa tuotetuksi, myös allergikoille sopivaksi ja vähärasvaiseksi. Hirvenlihan myyntiin liittyviä järjestelyitä esitettiin helpotettavaksi esimerkiksi hygieniavaatimuksia koskevaa lainsäädäntöä kehittämällä.

Metsästyksen ja riistan liittyvien palveluiden ja tuotteiden kehittämistä maa- ja metsätaloustusministeriön johdolla selvittänyt työryhmä arvioi, että riistanlihalle on olemassa markkinat, mutta sen saatavuuden haasteet ovat ratkaisematta. Kysynnän muodostavat etenkin Etelä-Suomen isoissa kaupungeissa asuvat kuluttajat, jotka haluavat ruualtaan laatua, luonnollisuutta, erilaisuutta ja elämyksiä. Työryhmän arvion mukaan yhtenä haasteena on, että riistan myynnin osalta metsästysseuroilla voi syntyä ristiriitaa maanomistajien kanssa. Koska metsästysoikeus on vuokrattu usein vastikkeetta, tulee riistanlihan myynnissä kiinnittää erityistä huomiota taloudellisen tuoton jakoon. Toisena haasteena riistanlihan markkinoille tulossa

työryhmä näkee toimivan logistiikan järjestämisen, kun saalista kertyy hajautetusti ympäri maata. Lisäksi erot riistan käsittelyolosuhteissa ja -tavoissa vaihtelevat paljon ja riistatiheydet Suomessa ovat matalat verrattuna moniin muihin maihin.

Kun luonnonvaraista riistaa tai luonnonvaraisen riistan lihaa myydään tai luovutetaan, toiminta on elintarvikelainsäädännön alaista. Lainsäädäntöä on uudistettu hiljattain, mikä vaatii toimijoilta päivitettyä tietoa toiminnan tueksi. Lihahygienian varmistamiseksi ja hirvenlihan markkinoille toimittamisen edistämiseksi on tarpeen tuottaa metsästäjille koulutus- ja neuvontapalveluita elintarvikelainsäädännön mukaisesta toiminnasta.

Metsästäjä tai metsästysseura voi luovuttaa tarkastamatonta hirvenlihaa suoraan kuluttajalle vähittäismyyntiin kuten ravintoloihin ja vähittäismyymälöihin rajoitetun määrän vuosittain. Hirvenlihan luovuttaminen hyväksytyihin lihankäsittelylaitoksiin edellyttää lihantarkastusta. Luonnonvaraisen riistan lihantarkastus voidaan tehdä joko riistan käsittelylaitoksessa, riistan käsittelylaitokseksi hyväksytyssä kotieläinten teurastamossa tai pienteurastamossa. Riista-eläimen toimittamista lihantarkastukseen voidaan helpottaa siten, että metsästysseuran koulutettu henkilö, tekee ruhon ja sisäelinten tarkastuksen jo pyyntipaikalla. Koulutetun henkilön tulee suorittaa erityinen aiheeseen perehdyttävä koulutus. Evira on hyväksynyt kaksi koulutuspalveluja tarjoavaa toimijaa järjestämään metsästäjien hygienia- ja terveyskoulutusta ja ensimmäisiä koulutuksia on näiden toimesta jo järjestetty.

Hirvenlihan parempi saatavuus markkinoilla voi tarjota myös laajenevia elinkeinomahdollisuuksia lihan jatkojalostamisessa ja tuotteistamisessa. Hirvenlihan kuluttajamarkkinoille tarjonnan edistämiseksi on tarpeen selvittää eri toimijoiden yhteistyönä sellaisia toimintamalleja, joiden kautta hirvenlihan markkinoille tarjonnassa todettuja haasteita voidaan vähentää. Tällaisia voivat olla esimerkiksi saaliin käsittelyn kehittäminen ja metsästysseurojen välisen yhteistyön koordinointi lihan myyntiin liittyvän logistiikan kehittämiseksi.

Hirven nahkojen toimittaminen jalostukseen on taloudellisesti ja eettisesti kannatettavaa. Hirvennahkojen kysynnässä on alueellista vaihtelua ja nahkojen laatu vaikuttaa osaltaan kysyntään. Oikeaoppisella saaliin ja vuotien käsittelyllä voidaan vaikuttaa nahkojen laatuun ja asiassa on tarpeen järjestää neuvontaa metsästysseuroille.

Tavoitteet:

Hirvenlihan saatavuutta kuluttajamarkkinoilla edistetään eri toimijoiden yhteistyöllä.

Toimenpiteet:

- Metsästäjille tarjotaan koulutus- ja neuvontapalveluita elintarvikelainsäädännön mukaisesta toiminnasta riistan käsittelyssä ja tarkastuksessa.
- Eri toimijoiden yhteistyönä selvitetään toimintamalleja, jotka helpottavat hirvenlihan toimittamista kuluttajamarkkinoille sekä hirvisaaliin jalostamiseen liittyviä elinkeinomahtoisuuksia.
- Järjestetään koulutusta hirvennahkojen oikeaoppisesta käsittelystä ja säilyttämisestä, sekä näiden toimenpiteiden merkityksestä tuotteen jatkojalostamisessa.

5. Metsästyks ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista

Toimintatapamme ovat vaikuttavia, taloudellisia, asiakaslähtöisiä ja ennakoivia ja huolehdimme omasta jatkuvasta kehityksestämme.

Julkisen riistakonsernin toimintatapoja kehitetään jatkuvasti strategiaprosessin ja konsernijohtamisen avulla. Hirvikannan hoidon vaikuttavuutta, kestävyyttä ja turvallisuutta parannetaan kehittämällä joustavia toimintamalleja, metsästyksen suunnittelua ja ohjausta sekä lainsäädäntöä ja lupahallintoa. Tavoitteena on lisätä pyyntiluvansaajien paikallista harkintavaltaa ja -vastuuta metsästyksen käytännön toteutuksessa.

Turvaamme luotettavan, ajantasaisen ja yhteiskäyttöisen riistatiedon riistatalouden perustaksi.

Hirvikannan hoito perustuu tutkittuun tietoon hirvikannasta ja sen vaikutuksista. Tietojärjestelmiä ja tiedon yhteiskäyttöä kehittämällä parannetaan hirvitietojen ja vahinkotietojen hyödynnettävyyttä, tarkkuutta ja avoimuutta. Ajantasaisen tiedon avulla edesautetaan asetettujen hirvikannan säätelytavoitteiden toteutumista.

5.1. Hirvenmetsästyksen eettisyys ja turvallisuus

Metsästykselle on laadittu yleiset eettiset ohjeet, joita tarvitaan rakentamaan ja ylläpitämään metsästyksen yhteistä arvopohjaa. Ohjeilla on tarkoitus auttaa yksittäistä metsästäjää pohtimaan harrastuksensa arvoja ja tavoitteita sekä vahvistaa metsästyksen asemaa yhteiskunnassa. Eettisissä ohjeissa korostetaan riistaeläinten, luonnon ja muiden ihmisten kunnioittamista sekä oikeudenmukaisuutta. Arvostettuja metsästäjän ominaisuuksia ovat luotettavuus, vastuuntuntoisuus, osaaminen ja muiden huomioonottaminen. Julkisen riistakonservoin strategiaprosessissa on katsottu tarpeelliseksi kehittää metsästyksen eettistä ohjeistusta ja Suomen riistakeskuksessa on käynnistymässä metsästysmuotokohtaisten eettisten ohjeiden laatiminen. Hirvenmetsästykselle on tarpeen laatia oma eettinen ohjeistonsa.

Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä sidosryhmätilaisuuksissa vastuu metsästyksen turvallisuudesta ja sen julkikuvasta nähtiin olevan kaikilla metsästäjillä. Metsästyksen liittyvien turvallisuussäännösten noudattamista ja sen valvontaa pidettiin tärkeänä. Metsästyksen turvallisuuden edistämiseksi ja muiden metsässä liikkujien tietouden lisäämiseksi esitettiin metsästyksestä ja siihen liittyvistä käytännöistä viestimistä suurelle yleisölle sekä yleisesti median välityksellä että metsästystilanteessa esimerkiksi varoituskilvin. Vastaavasti metsästäjille haluttiin neuvontaa ja koulutusta eettisistä ja turvallisista toimintatavoista. Metsästyksen turvallinen järjestäminen nousi esille etenkin vilkkaan virkistyskäytön alaisilla alueilla sekä Pohjois-Suomessa.

Metsästysasetuksen 25 §:n mukaisesti hirvinaaras, jota vuotta nuorempi jälkeläinen seuraa, on aina rauhoitettu. Hirven biologiaan kuuluu, että vasa tai vasat ovat emänsä seurassa syntymäänsä seuraavaan kevääseen saakka. Vasallisen naaraan rauhoitus on eläinsuojelullinen, suomalaiseen metsästyskulttuuriin ja -etiikkaan kuuluva seikka ja tahallista vasallisen naaraan ampumista ei ole tarkoituksenmukaista sallia. Hoitosuunnitelman valmisteluun liittyvissä kuulemistilaisuuksissa tuotiin kuitenkin esiin huoli, jonka mukaan vasallisen naaraan rauhoituksen vuoksi myös vasattomien naaraiden ampumista vältetään, koska seuraamukset säännöksen vahingossa tapahtuvasta rikkomisesta on koettu kohtuuttomiksi. Vaikka vasallisen naaraan tahattomassa ampumisessa rikosta ei katsottaisi tapahtuneen, on saalis tai sen arvo silti menetetty valtiolle. Tämä hankaloittaa osaltaan hirvikannan rakenteen tasapainottamista. Asiaa koskevia säännöksiä on tarpeen selkeyttää siten, että se ei hankaloita tarpeettomasti naaraiden metsästysverotusta. Hirvinaaraan ampuminen ei saisi johtaa saaliin tai sen arvon menettämiseen tilanteessa, jossa vasaa ei ole voitu metsästystilanteessa havaita.

Hirvenmetsästys tapahtuu pääasiassa seuruemetsästyksenä ja hirvenmetsästyksessä käytetään tehokkaita ampuma-aseita, minkä vuoksi turvallisuusseikoilla on tärkeä merkitys hirvenmetsästyksessä. Hirvenmetsästys on tarkasti säänneltyä ja turvallista ja metsästysonnettomuuksia tapahtuu metsästäjien ja pyyntipäivien määrään nähden erittäin vähän. Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset järjestävät metsästäjille hirvenmetsästyksen liittyvää neuvontaa ja koulutusta eri vaiheissa vuotta. Metsästyksenjohtajat varmistavat osaltaan seurueensa metsästyksen turvallisen järjestämisen. Turvallisuuden takaamiseksi hirvenmetsästystä koskevat lukuisat lainsäädännön vaatimukset metsästyksen järjestämisestä, käytettävistä varusteista ja menettelytavoista. Viranomaiset sekä riistanhoitoyhdistysten metsästyksen vartijat valvovat metsästystä koskevien säännösten noudattamista. Metsästäjille suunnatussa viestinnässä ja neuvonnassa tulee edistää turvallisia ja eettisiä menettelytapoja hirvenmetsästyksen järjestämisessä.

Metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella Pohjois-Suomessa valtion omistamilla alueilla voidaan hirven pyyntilupa myöntää useille hakijoille samalle alueelle. Kun useita seurueita metsästää samoilla alueilla, metsästyksen turvallisuudesta huolehtiminen korostuu erityisesti metsästysjärjestelyissä. Metsästyksen turvallisuutta voidaan edistää mm. parantamalla samalla alueella metsästävien seurueiden välistä yhteydenpitoa ja sopimista alueiden käytöstä. Metsästyksen turvallisuuden edistäminen on tarpeen ottaa huomioon alue- ja pyyntilupamenettelyjen ja käytännön metsästysjärjestelyiden kehittämisessä.

Hirvenmetsästyksen turvallisuuteen liittyy olennaisesti muiden luonnonkäyttäjien huomioon ottaminen. Syksyllä erityisesti hirvenmetsästyskauden alussa metsissä liikkuu marjastajia, sienestäjiä ja muita luonnon virkistyskäyttäjiä. Heidän ja hirvenmetsästäjien kohtaaminen on tavanomaista kaikkialla, mutta erityisesti taajamien lähialueilla, joilla virkistyskäyttöpaine on korkea. Samalla alueella toimimiseen liittyy säädöksiä, joissa määritellään toimijoiden vastuita ja velvollisuuksia. Hirvenmetsästyksen johtajan tehtävänä on suunnitella käytännön metsästystapahtumat ja antaa metsästyksen osallistuville tarvittava ohjeistus siten, että metsästys ei aiheuta vaaraa ihmiselle tai toisen omaisuudelle. Muut luonnossa liikkujat puolestaan eivät saa estää tai häiritä metsästystä tai häiritä itse riistaeläimiä. Tavanomainen luonnon virkistyskäyttö, kuten marjastus ja sienestys eivät ole metsästyksen ja riistan häirintää, ellei tarkoitus ole erityisesti haitata metsästystä ja pelotella riistaa pois alueelta.

Hirvenmetsästys voi turvallisuussyistä lyhytaikaisesti rajoittaa muiden liikkumista alueella, mutta pääsääntöisesti tulee toimia siten, että alueella voi olla myös muita luonnonkäyttäjiä.

Hirvenmetsästyksestä ja siinä noudatettavista käytännöistä on tarpeen viestiä suurelle yleisölle median välityksellä, jotta voidaan lisätä ihmisten tietoisuutta hirvenmetsästyksestä ja sen vaikutuksista muuhun luonnonkäyttöön. Metsästystilanteessa on tarpeen tiedottaa metsästyksestä muita alueella liikkuvia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi alueelle johtavien teiden ja polkujen varsille asetettavin kyltein ja muita luonnonkäyttäjiä kohdattaessa puhuttelemalla. Tavoitteena on varmistaa, että muut luonnossa liikkijat ovat tietoisia alueella käynnissä olevasta hirven metsästyksestä.

Tavoitteet:

Hirvenmetsästyksen järjestämisessä noudatetaan eettisiä ja turvallisia toimintatapoja ja otetaan huomioon myös muu luonnon virkistyskäyttö.

Toimenpiteet:

- Suomen riistakeskus laatii hirvenmetsästyksen eettiset ohjeet.
- Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset tarjoavat hirvenmetsästäjille koulutusta ja neuvontaa eettisen ja turvallisen hirvenmetsästyksen järjestämisestä.
- Lainsäädäntöä kehitetään siten, että hirvinaaraan ampuminen ei johda saaliin tai sen arvon menettämiseen tilanteessa, jossa vasaa ei ole voitu metsästystilanteessa havaita.
- Metsästyksen turvallisuus otetaan huomioon alue- ja pyyntilupamenettelyitä ja metsästysjärjestelyitä kehitettäessä.
- Hirvenmetsästyksessä edistetään menettelytapoja, joilla hirvenmetsästystä ja muuta luonnon virkistyskäyttöä voidaan sovittaa yhteen ja asiasta viestitään eri medioissa.
- Käynnissä olevasta hirvenmetsästyksestä tiedotetaan muita luonnonkäyttäjiä.

5.2. Ampumataidon kehittäminen ja ampumakoe

Hirvenmetsästys tapahtuu suuritehoisilla aseilla ja pääasiassa seuruemetsästyksenä. Säännöllisellä ampumaharjoittelulla voidaan edesauttaa metsästäjien ampumataitoa ja turvallista aseenkäsittelyä sekä varmistaa osaltaan kestävä hirvenmetsästys. Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä sidosryhmätalouksissa esitettiin ampumakokeeseen liittyviä näkemyksiä. Ampumakokeen nykyisen suorittamistavan ei katsottu riittävällä tavalla mit-

taavan hirvenmetsästyksessä tarvittavia taitoja. Metsästäjien ampumarajoittelun merkitystä pidettiin tärkeänä ja ampumarajoittelu ja sen edellytykset haluttiin turvata.

Kunkin metsästäjän velvollisuutena on huolehtia riittävän ampumataidon ylläpitämisestä säännöllisellä ampumarajoittelulla. Suomen riistakeskuksen, riistanhoitoyhdistysten sekä metsästäjäjärjestöjen on koulutuksen ja neuvonnan keinoin tarpeen edesauttaa metsästäjien säännöllistä ampumarajoittelua. Kattavan ampumarataverkoston säilyminen on tärkeää harjoittelumahdollisuuksien turvaamiseksi sekä ampumakoetilaisuuksien järjestämiseksi riittävässä laajuudessa.

Hirvieläinten metsästykseseen ampujana osallistuvan on määrävälein suoritettava riistanhoitoyhdistyksen järjestämä ampumakoe. Ampujana saa toimia myös henkilö, jolla on voimassa oleva todistus muussa maassa suoritetusta vastaavasta ampumakokeesta tai joka antaa riistanhoitoyhdistykselle selvityksen siitä, että hänellä on kotimaassaan oikeus metsästää vastaavan kokoisia riistaeläimiä. Ulkomaalaisia metsästäjiä osallistuu hirvieläinten metsästykseseen Suomessa sekä yksityisten että valtion omistamilla alueilla ja metsästysmatkailun arvioidaan lisääntyvän. Toisinaan ulkomaalaisen henkilön ampujana toimimisen edellytyksiä on hankala selvittää. Kattavaa tietoa muissa maissa vaadittavista vastaavista ampumakokeista tai hirvieläinten metsästykseseen vaadittavista muista edellytyksistä ei ole ja tulkintojen helpottamiseksi Suomen riistakeskuksen on tarpeen selvittää asiaa ja ohjeistaa riistanhoitoyhdistyksiä. Jotta ulkomaalainen henkilö voi metsästyksen valvontatilanteessa selvittää oikeutensa toimia ampujana hirvieläinten metsästyksessä, suositellaan, että riistanhoitoyhdistys kirjoittaa aina ulkomaalaiselle henkilölle suomalaisen ampumakoetodistuksen hakijan esittämän luotettavan selvityksen perusteella ennen metsästykseseen ryhtymistä.

Tavoitteet:

Ampumarajoittelulla ja ampumakokeen suorittamisvelvollisuudella turvataan osaltaan hirvenmetsästyksen turvallinen ja eläinsuojelullisesti kestävä järjestäminen.

Toimenpiteet:

- **Koulutuksen ja neuvonnan keinoin edistetään metsästäjien säännöllistä ampumarajoittelua.**

- **Metsästyksen valvonnan helpottamiseksi suositellaan, että ulkomaalaiselle henkilölle hankitaan hakijan esittämän selvityksen perusteella suomalainen ampumakoetodistus riistanhoitoyhdistykseltä ennen metsästyksen ryhtymistä.**
- **Selvitetään ja ohjeistetaan riistanhoitoyhdistyksiä siitä, millaisia ampumakoekteita ja muita vastaavia hirvieläinten metsästystä koskevia lupia muissa maissa edellytetään.**

5.3. Hirven metsästysaika

Hirvenmetsästyksen ajallinen sääntely määräytyy metsästysasetuksen 24 §:n perusteella ja hirven metsästys on valtaosassa maata sallittu syyskuun viimeisestä lauantaista vuoden loppuun saakka. Poikkeuksen koko maata kattavaan hirvenmetsästysaikaan tekee vuonna 2010 säädetty muutos, jolla metsästyksen aloittamista aikaistettiin Enontekiön, Inarin, Muonion ja Utsjoen kuntien alueilla siten, että hirveä voidaan metsästä 1.9. - 20.9 ja 11.10. - 31.11. välisenä aikana. Hirvenmetsästyksen aikaistamisen perusteena olivat pohjoisen Lapin muusta maasta selvästi poikkeavat luonnonolosuhteet, jotka vaikeuttavat metsästystä loppuvuodesta. Edellytyksenä metsästysajan aikaistamiselle oli saalishirvistä kattavasti kerätyt näytteet, joiden perusteella arvioitiin mm. metsästyksen vaikutusta hirven kiimaan ja lisääntymiseen.

Lapissa hoitosuunnitelman valmisteluun liittyvissä sidosryhmätilaisuuksissa ja muissa kannanotoissa Ylä-Lapin aikaistetun hirvenmetsästyskokeilun tuloksia pidettiin onnistuneina ja esitettiin kokeilun muuttamista pysyväksi menettelyksi. Lisäksi kannanotoissa tuotiin esiin tarve laajentaa aikaistettu hirvenmetsästys myös osaan Keski-Lapin aluetta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on raportoinut Ylä-Lapin hirvisaaliin näytekereäyksen tuloksista ja sen mukaan syyskuun 1. päivänä alkavasta hirvenmetsästyksestä ei todettu aiheutuvan Ylä-Lapin hirvikannalle haittoja, jotka estäisivät aikaistetun metsästyksen jatkamisen. Kolmivuotisen kokeilun tulosten perusteella 21.9.–10.10. pidettyä kiimarauhoitusta tulisi biologisista syistä kuitenkin hieman aikaistaa ja pidentää. Edellytyksenä aikaistetun metsästyksen jatkamiselle olisi lisäksi suurten, lisääntymisen kannalta arvokkaimpien uroshirvien metsästyksen minimoiminen. Metsästysaika voi Lapin pohjoisosissa olla muusta maasta poikkeava alueen luonnonolojen ja metsästysolosuhteiden vuoksi.

Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä sidosryhmätilaisuuksissa ja hirvikyselyssä nykyistä metsästysaikaa kohtaan esitettiin jonkin verran näkemyksiä, joiden mu-

kaan hirven metsästysaikaa olisi tarpeen laajentaa ja mahdollistaa vahinkojen estämiseksi metsästäminen myös tammikuussa. Hirven metsästysaikaa on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana pidennetty sekä alku- että loppupäästä nykyiseen mittaansa pitkälti hirvikannan aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisen perusteella. Hirvikyselyn vastaajista valtaosa ei nähnyt tarvetta aikaistaa hirvijahdin aloitusta koko Suomessa. Yleisen metsästysajan jatkamista tammikuulle ei katsota eläinsuojelullisista näkökohdista perustelluksi. Vahinkojen estämiseksi erityistilanteissa on mahdollista myöntää hirvieläinten poikkeuslupia rajatuille alueille, mutta hirvikannan säätely tulee hoitaa normaalin pyyntilupamenettelyn puitteissa.

Metsästysasetuksen sallima metsästysaika ajoittuu osittain samaan aikaan hirvien kiima-ajan kanssa, mitä on lähinnä biologisin perustein kritisoitu. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Ylä-Lapin hirvisaaliin näytekeraäytutkimuksen aikana kehitettiin uusi, saalisurosten fyysiisiin ominaisuuksiin perustuva menetelmä kiiman ajoittumisen määrittelyä varten. Metsästäjien havainnot kaadettujen urosten kiimamerkeistä, kuten paksukaulaisuudesta ja kiimaha-justa osoittivat, että uroksen kiimaan tulo riippuu sen iästä. Tulosten mukaan kiima käynnistyy vanhemmilla uroksilla jo syyskuulla, mutta nuoret urokset saavuttavat kiimavalmiuden vasta lokakuun jälkipuoliskolla. Metsästys samaan aikaan, kun enemmistö nuorenpuoleisista uroksista on kiimassa, saattaa häiritä kiimaa ja viivästyttää hedelmöittymistä. Tulosten perusteella myös muualla maassa nähdään perusteltuna selvittää yhdessä sidosryhmien, vahingonkäräjöiden ja hirvitutkimuksen kanssa mahdollisuudet myöhentää hirvenmetsästyksen aloitusta, niin että se alkaisi pääosin hirven kiima-ajan jälkeen. Käytännössä hirvenmetsästys aloitetaan nykyiselläänkin pääosin aikaisinta sallittua ajankohtaa myöhemmin.

Tavoitteet:

Hirven metsästysaika on hirvikannan kestävän säätelyn järjestämisen kannalta tarkoituksenmukainen.

Toimenpiteet:

- Ylä-Lapin aikaistetun hirvenmetsästyksen kiimarauhoitusta tarkistetaan ottaen huomioon näytekeraäykseen perustuvat tutkimustulokset.
- Selvitetään onko metsästysajan aikaistaminen mahdollista Keski-Lapissa ottaen huomioon, että hirvikannan kannalta arvokkaiisiin hirviuroksiin kohdistuva metsästyspaine ei muodostu liian suureksi.

- **Muualla maassa selvitetään yhdessä sidosryhmien, vahingonkärsijöiden ja hirvitutkimuksen kanssa mahdollisuudet myöhentää hirvenmetsästyksen aloitusta, niin että se alkaisi pääosin hirven kiima-ajan jälkeen.**

5.4. Ajantasaisen hirvitiedon kerääminen ja hyödyntäminen

Hirvikannan tilaan ja kehitykseen ja hirven aiheuttamiin vahinkoihin liittyvällä tiedolla on keskeinen merkitys hirvikannan hoitotavoitteiden asettamisessa, hirvikannan verotuksen suunnittelussa, metsästyksen ohjaamisessa ja toteutuksessa sekä hirvikannan säätelyn onnistumisen arvioimisessa. Hirvikannasta ja -saaliista kerätään tietoa eri lähteistä, joista keskeimpiä ovat metsästäjien ilmoittamat metsästyksen yhteydessä kerätyt hirvihavaintotiedot sekä ilmoitukset hirvisaaliista.

Hirvikannan hoitosuunnitelman laatimiseen liittyvissä sidosryhmätilaisuuksissa toivottiin aiempaa ajantasaisempia kantatietoja sekä paikkatietojärjestelmien hyödyntämistä. Sähköistä havainto- ja saalistiedon keräämistä pidettiin tärkeänä ja hirvisaalistietoja toivottiin ajantasaisena näkyviin sähköisissä järjestelmissä. Hirvikyselyn vastaajilta sähköisen ajantasaisen hirvihavaintojen ja saalistietojen ilmoitusmenettelyn käyttöönotto sai laajaa kannatusta. Hirvikannan hoitosuunnitelmassa on tavoitteena edistää hirvikannan säätelyn joustavuutta siten, että metsästyskauden aikana kertyvän tiedon avulla voidaan tarkentaa saaliin määrää ja rakennetta havaitun hirvitilanteen mukaisesti. Käytännössä metsästyskauden aikaisen reagoitakyvyn parantaminen edellyttää yhteislupa- ja pankkilupamenettelyiden edistämistä, mikä myös sai laajaa kannatusta alueellisissa sidosryhmätilaisuuksissa.

Nykyisin metsästäjät raportoivat hirvihavainnoista ja -saaliista riistan tutkimukselle hirvihavaintokortin avulla ja pääosin tieto kertyy lupien tultua käytetyksi tai metsästysajan päättyessä. Hirvihavaintokortin täyttäminen on mahdollista myös sähköisessä muodossa internetin välityksellä. Pyyntilupaan liittyvä saalisilmoitus tehdään riistanhoitoyhdistykselle ja Suomen riistakeskukselle. Hirvikannan säätelyn kehittäminen edellyttää nykyistä ajantasaisempaa hirvitiedon keräämistä, käytettävyyttä ja avoimuutta. Tavoitteena on saada tieto sekä metsästyksen yhteydessä tehdyistä hirvihavainnoista että hirvisaaliista nykyistä nopeammin käyttöön ja vahvistaa luvansaajien omaehtoista päätöksentekoa kesken metsästyskauden ja mahdollistaa hallinnon taholta vaikuttavampi metsästyksen ohjaus.

Ajantasaisten saalis- ja havaintotietojen perusteella voidaan tuottaa metsästyskauden alkupuolella kertyvän aineiston perusteella alustavia arvioita hirvikannan koosta, tuottavuudesta ja rakenteesta. Saalis- ja havaintotietojen analysoinnin tulosten perusteella voidaan antaa suosituksia loppukauden verotuksen rakenteellisesta ja määrällisestä kohdentamisesta. Havainto- ja saalistiedon analysoinnissa ja tietojen saattamisessa käytännön metsästyksessä hyödynnettävään muotoon nopealla aikataululla päävastuu on riistantutkimuksella, mikä edellyttää menetelmien kehittämistä ja riittävien resurssien suuntaamista riistantutkimukseen. Jotta havainto- ja saalistieto saadaan riittävän reaaliaikaisina, tulee ainakin osa tiedoista kerätä jatkossa viikoittain metsästyskauden alusta alkaen, mikä edellyttää sähköisen tietojärjestelmän kehittämistä ja metsästäjien siirtymistä sen käyttämiseen.

Keskeisiä toimijoita hirvitiedon tuottajina ovat vapaaehtoiset metsästäjät. Viikoittainen raportointi tarkoittaa aiempaan verrattuna lisääntyvää työmäärää, minkä vuoksi menettelystä tulee seurata motivoiva palaute ja tärkeäksi koettu käyttötarkoitus saatavalle tiedolle.

Tavoitteet:

Ajantasainen paikkatieto hirvihavainnoista ja -saaliista kerätään kattavasti sähköisen tietojärjestelmän avulla ja tietojen perusteella voidaan tarkentaa metsästyksen kohdentamista.

Toimenpiteet:

- Kannustetaan metsästäjiä sähköisen hirvihavaintokortin käyttämiseen.
- Laaditaan ajantasaisen hirvisaalis- ja havaintopaikkatiedon keräämiseksi sähköinen tietojärjestelmä, jonka avulla voidaan seurata metsästyksen edistymistä.
- Riistantutkimus tuottaa alkukauden tietojen perusteella alustavat arviot hirvikannan kehityksestä ja tarkentaa suosituksia verotuksen kohdentamisesta.
- Lainsäädäntöä kehitetään siten, että hirven pyyntiluvan nojalla metsästävän seurueen tulee ilmoittaa tarvittavat saalis- ja havaintotiedot viikoittain, kunnes pyyntiluvat tulevat käytetyiksi, metsästysaika päättyy tai metsästys muutoin lopetetaan. Metsästyksen johtajan tehtäviin kuuluu huolehtia seurueen saalis- ja havaintotietojen ilmoittamisesta.

5.5. Hirvikannan arviointimenetelmien kehittäminen

Hirvikannan verotuksen suunnittelu ja pyyntilupien hakeminen perustuvat pääasiassa edellisen metsästyskauden aikana kertyneiden hirvihavaintojen ja -saalistiedon perusteella tehtyihin arvioihin hirvikannasta. Kanta-arvioilla ja niiden soveltamisella on siten tärkeä merkitys hirvikannan säätelylle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Hirvikannan koon ja rakenteen seuranta ja arviointia on tarpeen kehittää, jotta voidaan saavuttaa aiempaa vaakaampi hirvikannan tila ja välttää epätoivottuja kannanvaihteluita. Metsästyskauden aikana kertyvän tiedon keräämisellä ja hyödyntämisellä voidaan täsmentää ennakkoon tapahtuvassa verotuksen suunnittelussa tehtyjä päätelmiä sekä nopeuttaa varsinaisten kanta-arvioiden laatimista.

Hirvikannan hoitosuunnitelmaan liittyvissä kuulemistilaisuuksissa hirvikannan arvioinnin tarkkuuden parantamista pidettiin tärkeänä hirvikannan säätelyn onnistumisen kannalta. Riistantutkimuksen roolia hirvikannan seurannassa pidettiin tärkeänä ja riippumattomana ja hirvikannan määritykseen kaivattiin lisää resursseja. Hirvikannan laskenta- ja havainnointimenetelmien kehittämistä, ajantasaisemman tiedon keräämistä ja hirvikannan kehityksen ennakointia pidettiin tärkeänä. Hirvien liikkuvuudesta kaivattiin tarkempaa tietoa ja esitettiin uusien tietolähteiden hyödyntämistä kanta-arvioissa. Hirvikyselyssä toivottiin tarkempia kanta-arvioita ja vastaajista valtaosa näki sähköisten järjestelmien käyttöön ottamisen hirvitiedon keräämisessä tarpeelliseksi kannanarvioinnin kehittämiseksi.

Pohjois-Suomessa metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella hirvikannan arviointi on osoittautunut erityisen vaikeaksi. Hirvikannasta ei saada vastaavaa havaintotietoa kuin muualla maassa, koska useita pyyntiluvansaajia metsästää samoilla lupa-alueilla. Lisäksi alueet ovat laajoja ja pohjoiset luonnonolosuhteet haastavia. Metsästyksen järjestelyistä johtuen olosuhteet niin sanotun pankkilupamenettelyn käyttämiseen ja metsästyksen mukauttamiseen metsästyskauden aikana kertyvän tiedon perusteella ovat haasteellisemmat kuin muualla maassa. Pohjois-Suomessa on tarpeen kehittää hirvikannan arviointimenetelmiä alueen olosuhteisiin sopiviksi.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkimushankkeissa on viime vuosina kehitettydynaamiseen populaatiomallinnukseen perustuvia kannanarviointimenetelmiä. Menetelmien kehittämiseksi jatketaan yhteistyötä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. Hirvikannan liikkuvuudesta ja elinalueiden käytöstä tarvitaan aiempaa parempaa tietoa, jota voi-

daan hyödyntää kanta-arvioinnissa sekä hirvikannan verotuksen suunnittelussa ja vahinkojen ennaltaehkäisyssä.

Tavoitteet:

Hirvikannan koosta, rakenteesta ja liikkuvuudesta tuotetaan aiempaa tarkemmat arviot.

Toimenpiteet:

- Varmistetaan ajantasaisten hirvihavainto- ja saalispaikkatietojen kattava saanti pyyntiluvansaajilta laatimalla eri osapuolia palveleva ja motivoiva sähköinen riistatietojärjestelmä.
- Hyödynnetään populaatiomallinnukseen ja tilastollisiin menetelmiin perustuvien kannanarvioinnin kehittämishankkeiden tuloksia hirvikannan arvioinnissa ja jatketaan menetelmien kehittämistä edelleen.
- Hyödynnetään alueellisesti ja paikallisesti suoritettavien vapaaehtoisten erillislaskentojen tuloksia hirvikannan arvioinnissa ja selvitetään mahdollisuudet käyttää hyväksi uusia tietolähteitä hirvikannan arvioinnissa.
- Pohjois-Suomen kannanarvioinnin kehittämiseen perustetaan projekti, jonka tavoitteena on kehittää hirvikannan arviointimenetelmiä paremmin Pohjois-Suomen olosuhteisiin soveltuviksi. Päävastuu projektissa on riistantutkimuksella ja se toteutetaan yhteistyössä julkisen riistakonsernin eri toimijoiden kanssa.

5.6. Hirvitutkimus

Hoitosuunnitelmassa esitetyt useat toimenpiteet asettavat tehtäviä ja vaatimuksia hirveen liittyvälle tutkimukselle. Hirvellä on merkittävä vaikutus yhteiskunnalle ja hirveen liittyvän tutkitun tiedon tuottaminen ja sen siirtäminen käytäntöön luovat keskeisen pohjan hirvikannan säätelyn onnistumiselle ja sen yhteiskunnallisten vaikutusten seuraamiselle. Hoitosuunnitelman laatimiseen liittyneissä sidosryhmätilaisuuksissa ja hirvikyselyssä odotukset hirvitutkimukseen liittyivät ennen kaikkea luotettavampien kanta-arvioiden tuottamiseen. Lisäksi hirvikannan säätelyn tietopohjaa haluttiin lisäksi parantaa esimerkiksi hirvilaidunten kestävyuden ja hirven vaikutusten, hirvien liikkuvuuden ja kannan rakenteen ja monimuotoisuuden osalta.

Hirveen liittyvän tutkimuksen ohjauksessa on tarpeen edistää eri tutkimusalojen välistä yhteistyötä ja kiinnittää huomiota tiedon hyödynnettävyyteen. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimivat tutkimuslaitokset MTT, Metla ja RKTL yhdistetään yhdeksi Luonnonvarakeskukseksi. Keskeisten hirvitutkimuksesta vastaavien tutkimuslaitosten yhdistyessä tulee varmistaa hirvitutkimukselle asetettujen tavoitteiden toteuttamisen edellyttämä riittävä resursointi ja sen pitkäjänteisyys.

Hirvitutkimuksen keskeisenä tehtävänä on hirvikannan seuranta ja sen kehittäminen. Metsästyskauden aikana kertyvän tiedon analysointi ja saattaminen hyödynnettävään muotoon nopealla aikataululla edellyttää hirvitutkimuksen menetelmien ja resurssien kohdentamisen kehittämistä. Hirvien liikkuvuutta ja alueiden käyttöä koskevaa tutkimusta on tarpeen edistää mm. hirvitalousalueiden määrittämiseksi ja kannan arvioinnin kehittämiseksi. Hirvikannan lisääntymistehon sekä ikä- ja geneettisen rakenteen sekä hirvien terveydentilan seuraaminen on tarpeen järjestää määrävlein toteuttavan näytekерäyksen avulla. Hirven ja suurpetojen välisestä vuorovaikutuksesta ja sen huomioon ottamisesta hirvikannan säätelyssä tarvitaan myös nykyistä kattavammin tutkimustietoa. Hirvikärpänen nähtiin erittäin merkittävänä kielteisenä hirviin liittyvänä seikkana, jonka katsottiin haittaavan luonnon virkistyskäyttöä ja metsässä työskentelyä sekä aiheuttavan terveydellistä haittaa osalle ihmisistä. Hirvikärpäsen vaikutuksiin ja torjuntaan liittyvä tietopohja on toistaiseksi vähäistä ja niihin liittyvää tutkimusta on tarpeen lisätä.

Hirvikannan hoidon toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ennakointi on tärkeää, jotta muutoksiin voidaan varautua ja ottaa ne ajoissa huomioon ja hyödyntää myös muutoksien mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Hirvikannan hoitoon vaikuttavia toimintaympäristön muutoksia liittyy esimerkiksi metsästäjäkunnan ja maanomistajakunnan kehitykseen, maa- ja metsätalouden kehitykseen, yleisten arvojen ja asenteiden muuttumiseen jne. Muutosten ennakointi ja niihin varautuminen edellyttävät tutkittua tietoa hirvikannan hoidon toimintaympäristöstä.

Hirvi aiheuttaa vahinkoja mm. liikenteelle ja maa- ja metsätaloudelle. Metsäntutkimukseen liittyvän hirvitutkimuksen tuottamaa tietoa tarvitaan erityisesti metsätalouteen ja metsiin kohdistuvien hirvikannan vaikutusten selvittämiseksi. Metsäntutkimuksessa on tarpeen kehittää hirvien aiheuttamien metsävahinkojen määrän ja kohdentumisen arviointia ja ennaltaehkäisemistä koskevaa tutkimusta. Hirvien elinympäristöjen valintaan liittyvää tutkimusta

on tarpeen edistää mm. hirvitalousalueiden määrittämiseksi. Liikenteeseen liittyvää hirvitutkimusta on tarpeen edistää hirvieläinonnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi.

Tavoitteet:

Hirvitutkimus tuottaa luotettavaa tietoa, jota voidaan hyödyntää laajasti hirvikannan hoidossa.

Toimenpiteet:

- Varmistetaan hirvitutkimukselle asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittava riittävä resursointi ja sen pitkäjänteisyys.
- Riistantutkimuksella seurataan hirvikantaa ja sen ikärakennetta, liikkuvuutta, lisääntymistehoa, perinnöllistä rakennetta ja terveydentilaa sekä hirvenmetsästystä.
- Yhteiskuntatieteellisellä tutkimuksella selvitetään hirven yhteiskunnallisia vaikutuksia, ennakoidaan hirvenmetsästyksessä tapahtuvia muutoksia ja tuetaan hirvikannan hallinnan käytännöllistä kehittämistä.
- Metsäntutkimuksella selvitetään hirven elinympäristöjen käyttöä ja hirven aiheuttamia metsävahinkoja sekä kehitetään vahinkojen ennaltaehkäisemistä.
- Liikenteeseen liittyvällä tutkimuksella seurataan ja ennaltaehkäistään hirvionnettomuuksia.

5.7. Hirvenmetsästyksen liittyvän lupahallinnon kehittäminen

Hirvikannan hoitosuunnitelman laatimiseen liittyneissä sidosryhmätilaisuuksissa tuotiin esiin lupahallintoon liittyviä kehittämistarpeita. Niin sanotun yhteislupakäytännön edistämisen nähtiin mahdollistavan paremman verotuksen suunnittelun ja kohdentamisen käytännön metsästyksessä. Niin sanottu pankkilupamenettely sai kannatusta, koska sen avulla saavutetaan joustavuutta ja metsästystä voidaan kohdistaa hirvien talvehtimisalueille ja muille mahdollisille tihentymille. Pankkilupamenettelyn nähtiin lisäävän myös kaivattua paikallistason harkintavaltaa hirvikannan säätelyssä. Toisaalta lupapankkien toimivuutta myös epäiltiin ja menettelyyn siirtymistä pidettiin arveluttavana hirvikannan säilymisen kannalta. Sidosryhmätilaisuuksissa esitettiin näkemyksiä, joiden mukaan Suomen riistakeskuksella tulisi olla mahdollisuus myöntää tietyin edellytyksin hirven pyyntilupa myös 1000 hehtaaria pienemmälle

alueelle. Hirvikyselyssä kannatettiin hirvenmetsästyksen säilyttämistä pyyntiluvanvaraisena, minkä nähtiin tuovan vakautta ja turvaavan hirvikannan säilymisen kestäväällä tasolla sekä edesauttavan metsästyksen järjestäytyneisyyttä ja turvallisuutta. Pyyntiluvanvaraisuuden poistamista kannattaneet näkivät mm. mahdollisuuden vahinkojen estämiseen parempina ilman pyyntiluparajoitteita.

Metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella Pohjois-Suomessa hirven metsästäminen edellyttää alueluvan hakemista Metsähallitukselta, jos hakijaseurueessa on ulkopaikkakuntalaisia metsästäjiä, ja pyyntiluvan hakemista Suomen riistakeskukselta. Kyseisille alueille pyyntilupia voidaan myöntää useiden hakemusten perusteella, minkä vuoksi lupamenettely ja metsästyksen järjestäminen poikkeavat muusta maasta olennaisesti. Hoitosuunnitelman valmisteluun liittyvissä sidosryhmätilaisuuksissa esitettiin, että esimerkiksi lupaviranomaisten yhteistyötä ja lupamenettelyitä on tarpeen kehittää ja lisätä samalla alueella metsästävien keskinäistä yhteydenpitoa.

5.7.1. Joustavien toimintamallien edistäminen

Hirvikannan säätelyssä on viime vuosikymmenen aikana omaksuttu käytäntöjä, jotka ovat lisänneet kannan säätelyn joustavuutta. Yksittäisten pyyntiluvansaajien järjestäytyminen yhteislupa-alueisiin on lisännyt yhteistoimintaa ja parantanut mahdollisuuksia metsästyksen suunnitteluun ja kohdentamiseen laajemmalla alueella. Niin sanotun pankkilupamenettelyn omaksuminen on vastaavasti lisännyt pyyntiluvansaajien harkintaa metsästyksen kohdentamisessa ja mitoittamisessa kesken metsästyskauden. Pankkilupamenettelyn omaksuminen on edellyttänyt kokonaista kulttuurin muutosta aikaisempaan verrattuna, koska vastuuta käytännön päätöksenteossa on siirtynyt ylhäältä alaspäin. Toistaiseksi alueellinen vaihtelu mainittujen toimintamallien omaksumisessa ja käytön laajuudessa on melko runsasta ja osassa maata kyseinen kulttuurimuutos on vasta alussa. Lupahallintoon ja metsästyksen järjestämiseen liittyvällä kehittämisellä on tavoitteena edelleen edistää hirvikannan säätelyn joustavuutta.

Niin sanotussa pankkilupamenettelyssä luvanhakijat hakevat verotuslaskelman mukaista kestävästä verotusmäärästä suuremman määrän pyyntilupia. Tarkoituksena on käyttää luvista vain verotussuunnitelman mukainen määrä ja loput luvat otetaan käyttöön vain, mikäli hirvikannan

nan verotustarve todetaan ennakoitua suuremmaksi. Menettelyn tarkoituksena on välttää tilanne, jossa virhearviot ennakkosuunnittelussa johtaisivat alimitoitettuun metsästykseseen. Pankkilupamenettely onkin kehittynyt pitkälti korkean hirvikannan ja sen pienentämistavoitteen aikana ja kokemukset matalan hirvikannan tilanteessa ovat vähäisempiä. Pyyntiluvansaajat säätelevät lupien käyttöä itse, mikä lisää pyyntiluvansaajien vastuuta hirvikannan säätelytavoitteiden toteuttamisessa. Pohjois-Suomessa metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella mahdollisuudet niin sanotun pankkilupamenettelyn käyttämiseen ovat rajallisemmat kuin muualla maassa. Valtion alueilla samalla lupa-alueella metsästää useita pyyntiluvansaajia ja seurueilla ei ole pysyvää omaa pyyntilupa-aluetta, kuten vuokraamallaan alueella toimivalla metsästysseuralla.

Yksittäisten metsästysseurojen ja -seurueiden liittyminen yhteislupa-alueiksi parantaa mahdollisuuksia suunnitella sekä kohdentaa verotusta määrällisesti ja laadullisesti yksittäistä hirviseuruetta laajemmalla alueella. Yhteisluvassa metsästysseurat muodostavat yhdessä pyyntilupa-alueen ja metsästys tapahtuu yhden pyyntilupapäätöksen nojalla osakkaiden keskenään sopimalla tavalla. Yhteislupien sisäinen päätöksenteko ja sen onnistuminen onkin keskeinen tekijä yhteisluvan pysyvyyden ja yhteislupamenettelyllä tavoiteltujen hyötyjen toteutumisen kannalta. Yhteislupamenettelyyn siirtyminen vähentää pyyntilupapäätösten määrää ja siten pyyntilupaprosessiin liittyvän byrokratian määrää. Laajempien yhteislupa-alueiden muodostaminen on myös käytännössä keskeinen edellytys niin sanotun pankkilupajärjestelmän toimivuuden kannalta.

Tavoitteet:

Metsästysseurueet järjestäytyvät lisääntyvässä määrin yhteislupa-alueisiin ja joustavan pyyntilupamenettelyn avulla voidaan edistää metsästyksen määrällistä ja laadullista kohdentamista metsästyskauden aikana.

Toimenpiteet:

- **Tuetaan neuvonnan ja koulutuksen keinoin luvanhakijoiden vapaaehtoista järjestäytymistä yhteislupa-alueisiin ja määritellään yhteislupaan liittyvät menettelyt sekä tuotetaan malli yhteislupasopimuksesta.**

- **Lisätään pyyntilupamenettelyn joustavuutta pankkilupajärjestelmän avulla ja edistetään koulutuksen ja neuvonnan keinoin pyyntiluvanhakijoiden valmiuksia järjestelmän omaksumiseen.**

5.7.2. Pyyntiluvan myöntämisedellytykset

Metsästyslain 27 §:n mukaista vaatimusta metsästysalueen 1000 hehtaarin vähimmäispinta-alasta ei katsota tarkoituksenmukaiseksi muuttaa nykyisestä. Säädetty vähimmäispinta-ala tukee hirvenmetsästyksen järjestäytymistä ja mahdollistaa pääsääntöisesti vuosittaisen saaliin myös vähimmäispinta-alan mukaisella alueella. Kuitenkin on tarpeen täsmentää tulkintaa metsästysalueesta ja sen yhtenäisyydestä sekä siitä, milloin voidaan poiketa säädetystä metsästysalueen yhtenäisyydestä ja minimipinta-alasta. Metsästyslain 27 §:n mukaan hirvieläimen pyyntiluvan myöntäminen edellyttää, että luvan hakijalla on käytettävissään metsästyksen sopiva yhtenäinen alue. Säännöksessä ei tarkenneta alueen määritelmää, minkä vuoksi on perusteltua tarkentaa pyyntilupa-alueen pinta-alaan kuuluvaksi vain maa-alueet.

Maanteiden ei ole tulkittu erottavan metsästysalueita toisistaan, vaikka maantiet muodostavat erilliset kiinteistöt. Tulkinta on hirvieläinten kannan säätelyn kannalta tarkoituksenmukainen, eikä sitä ole tarpeen muuttaa. Vesialueen on katsottu toisinaan yhdistävän ja toisinaan erottavan metsästysalueeseen kuuluvat maa-alueet toisistaan. Tulkinnassa on yleensä kiinnitetty huomiota yhdistävän vesialueen muotoon ja maa-alueiden etäisyyteen toisistaan, mutta tulkinta on vaihdellut tapauskohtaisesti. Vesialueen on pääsääntöisesti tulkittu yhdistävän vain, mikäli pyyntiluvanhakijalla on ollut oikeus metsästää hirveä vesialueella. Metsästysalueen yhtenäisyyden määritelmää on tarpeen täsmentää siten, että vesialueen voidaan tulkita yhdistävän pyyntilupa-alueeseen kuuluvat maa-alueet toisiinsa, mikäli alue muodostaa hirvikannan säätelyn kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden.

Pyyntilupaharkinta tehdään pyyntilupahakemuksessa esitetyn pyyntilupa-alueen perusteella siltä osin kuin sen tulkitaan täyttävän pyyntilupa-alueelle asetetut vaatimukset. Nykyisen tulkinnan mukaan pyyntiluvassa ei voida ratkaista kysymystä metsästyoikeudesta tai sen suuntaamisesta tai laajuudesta minkään alueen osalta. Pyyntiluvan saaja voi käyttää pyyntilupia niillä alueilla, joilla sillä on oikeus metsästää hirveä, riippumatta siitä, onko alue ollut mukana pyyntilupaharkinnassa.

Alle 1000 hehtaarin muusta pyyntilupa-alueesta irrallisten alueiden eli niin sanottujen sirpalealueiden käyttäminen hirvenmetsästyksen on oikeustapauksissa tulkittu sekä lainvastaiseksi että toisissa tapauksissa sallituksi. Hirvikannan tarkoituksenmukaisen hoidon ja metsästyksen turvallisen järjestämisen johdosta sirpalealueilla metsästystä ei kuitenkaan olisi sallittava. Koska tulkinta on epäselvä, on sitä tarpeen selventää lainsäädäntöä kehittämällä. Tämän lisäksi pyyntiluvan myöntäjän tulisi muulloinkin voida tarpeen vaatiessa rajata pyyntilupa-alueesta pois alueet, jotka eivät täytä lain edellytyksiä.

Edellä tarkoitettusta metsästysalueen vähimmäispinta-alasta ja yhtenäisyydestä on tarpeen voida tietyissä tapauksissa myös poiketa. Nykyisin pyyntilupa voidaan maa- ja metsätalousministeriön määräyksen nojalla myöntää säädettyä metsästysalueen vähimmäispinta-alaa pienemmälle alueelle, mikäli alue on metsästyksen sopiva, yhtenäinen ja alue on hirvieläinten kulun estävällä aidalla aidattu, alue on tieyhteyttä vailla oleva saari tai alue on asutuksen tms. hirvieläinten kulun estävän seikan pysyvästi ympäröimä ja hirvieläinkannan vähentäminen metsästyksellä on hirvien alueella aiheuttamien huomattavien vahinkojen estämiseksi tärkeää. Asiaa on tarpeen täsmentää siten, että pyyntiluvan myöntämisessä voidaan poiketa metsästysalueen yhtenäisyysvaatimuksesta ja myöntää pyyntilupa säädettyä vähimmäispinta-alaa pienemmälle alueelle myös infrastruktuurin ja alueiden virkistyskäyttöpaineen pirstomilla alueilla suurten kaupunkien läheisyydessä, mikäli se hirvikannan säätelyn järjestämiseksi on tarpeen. Lisäksi on tarpeen voida poiketa yhtenäisyysvaatimuksesta ja myöntää pyyntilupa säädettyä vähimmäispinta-alaa pienemmälle alueelle saaristo-olosuhteissa meri-alueilla ja saarissa sisävesillä kuitenkin siten, että saaret muodostavat hirvikannan säätelyn kannalta tarkoituksenmukaiseen kokonaisuuden.

Hirvenpyyntiluvan hakijalla voi olla käytettävissään useita erillisiä pyyntilupa-alueen vähimmäisvaatimukset täyttäviä pyyntilupa-alueita jopa eri hirvitalousalueilla. Pyyntiluvat voidaan hakea yhdellä hakemuksella, eikä pyyntiluvassa voida nykyisin ratkaista sitä, miten metsästys kohdennetaan eri alueille. Hirvikannan kestävä hoidon ja vahinkojen ennaltaehkäisemisen varmistamiseksi pyyntilupapäätöksessä on tarpeen voida tarvittaessa määrätä lupien käyttötä lupa-alueen sisällä. Vastaavasti erittäin suurten yhteislupa-alueiden kohdalla on tarpeen voida tarvittaessa varmistaa metsästyksen tarkoituksenmukainen kohdentaminen. Yhteislupamenettely perustuu yhteisluvan osakkaiden vapaaehtoiseen yhteistoimintaan ja siihen ei tule tarpeettomasti puuttua. Pyyntilupapäätökseen voitaisiin kuitenkin poikkeustapauksissa

ottaa määräyksiä lupien käytön kohdentamisesta lupa-alueen sisällä, mikäli se hirvikantaa koskevien arvioiden tai hirvivahinkotietojen perusteella olisi tarpeen.

Tavoitteet:

Pyyntiluvan myöntämisen edellytyksiä täsmentämällä selkeytetään pyyntilupahallintoa ja parannetaan luvanhakijoiden palvelua

Toimenpiteet:

- **Lainsäädäntöä kehitetään siten, että pyyntiluvassa voidaan tarkoituksenmukaisen hirvikannan säätelyn varmistamiseksi ja vahinkojen estämiseksi tarvittaessa määrätä lupien käytöstä lupa-alueen sisällä.**
- **Lainsäädäntöä kehitetään siten, että pyyntiluvassa voidaan määrätä millä alueella pyyntilupa on voimassa.**
- **Täsmennetään metsästysaluetta koskevia edellytyksiä siten, että pyyntilupa-alueen pinta-alaan luetaan mukaan vain maa-alueet ja siten, että vesialue voi yhdistää pyyntilupa-alueeseen kuuluvat maa-alueet toisiinsa vain, mikäli alueesta muodostuu hirvikannan säätelyn kannalta tarkoituksenmukainen kokonaisuus.**
- **Täsmennetään edellytyksiä poiketa pyyntilupien myöntämisessä pyyntilupa-alueen yhtenäisyydestä ja vähimmäispinta-alasta.**

5.7.3. Alue- ja pyyntilupamenettelyjen kehittäminen ML 8 §:n alueella

Metsästyslain 8§:n tarkoittamalla alueella Pohjois-Suomessa hirven metsästämiseen liittyvä lupamenettely ja metsästyksen järjestäminen poikkeavat muusta maasta olennaisesti. Lupa-hallinnon avulla pyritään varmistamaan metsästysmahdollisuuksien tasapuolinen jakaantuminen, metsästyksen turvallisuus ja hirvikannan oikea verotus. Lupa-hallinnossa tulee pyrkiä yhtenäiseen hallintomenettelyyn, mikä edellyttää lupaprosessiin liittyvien eri osapuolten yhteistyön lisäämistä ja lupahallintoon liittyvän ohjeiston tarkistamista ja laatimista. Hirvenmetsästäjien määrä on kasvanut Pohjois-Suomen valtion mailla voimakkaasti. Jotta hyvän hallinnon vaatimukset ja metsästyksen mielekkyys ja turvallisuus toteutuisivat mahdollisimman hyvin, tulisi hirven metsästyksen lupahallintoon ja järjestelyihin panostaa nykyistä enemmän resursseja metsästyslain 8 §:n alueella, erityisesti Lapissa.

Hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä kuulemistilaisuuksissa lähinnä Lapissa tuotiin esiin hirvenmetsästyksen järjestämiseen liittyviä haasteita. Eri metsästysseuroilla ja seurueilla katsottiin olevan erilaiset pelisäännöt, eikä metsästysseurojen välillä koettu olevan riittävästi yhteistyötä. Myös vieraspaikkakuntalaisten ja paikallisten metsästäjien välillä katsottiin esiintyvän ristiriitoja. Valtionmaiden hirvenmetsästyksen järjestelyihin toivottiin parannuksia ja yhdeksi ongelmaksi nähtiin ulkopaikkakuntalaisten metsästäjien suuri määrä. Pääallekkäisen metsästyksen nähtiin aiheuttavan turvallisuusuhkaa ja lääkkeeksi esitettiin ampujamäärien rajoittamista. Ulkopaikkakuntalaisten metsästysoikeuteen liittyvää valvontaa katsottiin olevan tarpeen kehittää.

Kasvaneet metsästäjämäärät sekä koirapyynnin lisääntyminen ovat tuoneet metsästyksen järjestelyihin haasteita. Metsästyksen turvallisen järjestämisen kannalta on tärkeää tietää, miten metsästyksessä tapahtuu ja missä määrin erilaisia ongelmia esiintyy ja mitkä ovat metsästäjien toiveet metsästyksen järjestelyjen osalta. Tämä edellyttää metsästyksen seuraamista säännöllisesti selvitysten ja tutkimusten avulla sekä tarvittavien kehittämistoimenpiteiden suunnittelun tulosten perusteella.

Metsästyksen turvallisuudesta huolehtiminen korostuu metsästysjärjestelyissä, kun useita seurueita metsästää samoilla alueilla. Turvallisuuden takaamiseksi aluelupiin on tarpeen liittää ehto, jonka mukaan alueluvan saajan tulee olla yhteydessä kaikkiin samalla alueella metsästäviin luvansaajiin ennen metsästystä ja sopia metsästysalueiden käytöstä. Lisäksi luvansaajien neuvonnalla on tarpeen edistää luvansaajien välistä yhteydenpitoa. Metsästyksen turvallisuuden ja tarkoituksenmukaisen hirvikannan hoidon edistämiseksi pyyntiluvan myöntäjällä on tarpeen olla tarvittaessa mahdollisuus määrätä lupien käytöstä lupa-alueen sisällä.

Metsästysmahdollisuuksien tasapuolisen jakaantumisen sekä metsästyksen turvallisuuden kannalta on tarpeen asettaa hakijan seurueen koolle yhteneväiset minimivaatimukset kunkin alueen metsästysolosuhteiden mukaisesti sekä metsähallituksen aluelupien että Suomen riistakeskuksen pyyntilupien myöntämisessä. Pyyntilupien jaossa seurueeseen kuuluviksi ampujiksi laskettaisiin sellaiset henkilöt, joilla ampumakoe on voimassa tai vanhenemassa kuluvana vuonna ja jotka eivät aio metsästää hirveä normaalina hirviseurueen jäsenenä muualla. Hirven pyyntiin tulee valtion maille paljon sellaisia henkilöitä, joilla on jo muualla metsästysmahdollisuus ja lupien haussa on ilmennyt väärin tietojen antamista metsästäjien muista metsästysmahdollisuuksista. Lupaprosessissa tulee kiinnittää riittävää huomiota hakijoiden muihin metsästysmahdollisuuksiin ja niistä annettavien tietojen paikkansapitävyyteen. Lu-

pamenettelyn selkeyttämiseksi on tarpeen selvittää, ovatko ulkomaalaiset ja suomalaiset yhdenvertaisessa asemassa luvanhakijoina ja metsästyksen ampujina osallistujina.

Tavoitteet:

Alue- ja pyyntilupien myöntämisessä noudatetaan hyvää hallintotapaa ja varmistetaan hirvenmetsästyksen turvallisuus, tarkoituksenmukainen hirvikannan säätely ja metsästysmahdollisuuksien tasapuolinen jakautuminen.

Toimenpiteet:

- Metsähallitus ja Suomen riistakeskus laativat ja tarkistavat tiiviissä yhteistyössä alue- ja pyyntilupien myöntämiseen liittyvät selkeät ohjeistot.
- Alue- ja pyyntilupien myöntämisessä kiinnitetään riittävää huomiota hakijoiden muihin metsästysmahdollisuuksiin ja niistä annettavien tietojen paikkansapitävyyteen.
- Hirven metsästyksen lupahallintoon ja neuvontapalveluihin varataan riittävästi resursseja metsästyslain 8 §:n alueella, erityisesti Lapissa.
- Metsähallitus, Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset edistävät metsästyksen järjestelyjä siten, että metsästys on turvallista ja mielekästä. Hirviseurueiden yhteistyötä edistetään siten, että seurueet pystyvät sopimaan metsästysalueiden käytöstä. Lisäksi edistetään sopivan kokoisten yhteislupien muodostamista.
- Lainsäädäntöä kehitetään siten, että metsästyslain 8 §:n tarkoittamalla alueella Suomen riistakeskus voisi tarvittaessa asettaa hirvieläimen pyyntiluvan hakijan seurueen ampujamäärää sekä heidän metsästysmahdollisuuksiaan koskevia ehtoja, joita pyyntiluvan myöntäminen edellyttää.
- Lainsäädäntöä kehitetään siten, että metsästyslain 8 §:n alueella pyyntilupia myönnettäessä on metsästysmahdollisuuksien tasapuolisen jakaantumisen lisäksi kiinnitettävä huomiota metsästyksen turvallisuuteen ja siten, että pyyntiluvan myöntäjä voi tarvittaessa määrätä pyyntiluvassa lupien käytöstä pyyntilupa-alueen sisällä.
- Selvitetään ovatko ulkomaalaiset ja suomalaiset yhdenvertaisessa asemassa hirvenmetsästyksessä luvanhakijoina ja metsästyksen ampujina osallistujina.
- Hirven metsästystä etenkin metsästyslain 8 §:n alueella kehitetään säännöllisesti toteutettavien selvitysten ja tutkimusten tulosten perusteella.

5.7.4. Lupahallintomenettelyn tehostaminen

Hirven alue- ja pyyntilupahakemusten käsittelyyn ja päätösten valmisteluun liittyvä menettely on mittava vuosittain toistuva hallinnollinen prosessi, jonka tehostaminen on tavoiteltavaa. Hallinnollinen menettely on perusteltua vain siinä määrin kuin se on tarpeellista hirvikannan säätelyn kestävyuden turvaamiseksi ja hirvikannan säätelytavoitteiden toteuttamiseksi. Hallinnossa tulee noudattaa hyvää hallinnon periaatteita ja edistää hyvää asiakaspalvelua.

Hirven pyyntilupamenettelyn tehostamiseksi on tarpeen selvittää mahdollisuudet ottaa tulevaisuudessa käyttöön sähköinen hakemusmenettely, jossa pyyntilupahakemus sekä tarvittavat liitetiedot, kuten metsästysaluetta koskevat karttatiedot ja metsästyslain 8 §:n alueella ampujina metsästyksen osallistuvien tiedot annettaisiin sähköisessä muodossa. Sähköisen järjestelmän avulla olisi mahdollista parantaa mm. pyyntilupa-aluekarttojen tulkintaa ja helpottaa hakemusten käsittelyä. Sähköisen lupahakemusjärjestelmän avulla voidaan helpottaa luvanhakijan työtä ja vähentää tarvetta lisäselvitysten pyytämiseen. Hirvenmetsästyksen aluelupien sähköinen hakeminen Metsähallitukselta on ollut käytössä vuodesta 2010 alkaen ja alueluvat haetaan pääsääntöisesti sähköisen järjestelmän kautta. Siirtyminen myös pyyntilupien osalta sähköiseen järjestelmään tarjoaisi mahdollisuuden järjestää alue- ja pyyntilupahakemukset vireillepano yhdellä hakemuksella.

Hallinnon keventämiseksi tulisi selvittää onko mahdollista siirtyä tulevaisuudessa menettelyyn, jossa pyyntilupa olisi voimassa yhtä metsästyskautta pidempään, jolloin pyyntilupapäätöksiä ei tehtäisi vuosittain. Pyyntilupahakemuksissa voitaisiin edellyttää hakijalta pitkäjänteisempää suunnittelua ja asettaa lupapäätöksissä tarvittaessa rajoitteet kunkin vuoden enimmäispyyntimäärälle. On tarpeen selvittää millaisia vaatimuksia menettely asettaisi esimerkiksi hirvitiedon tuottamiselle, verotuksen suunnittelulle ja metsästyksen seurannalle ja ohjaukselle ja millaisia vaikutuksia sillä olisi hallinnon keventämiseksi. Metsästyslain 8§:n alueella velvoite metsästysmahdollisuuksien tasapuoliseen jakautumiseen edellyttää lisätarkastelua monivuotisen pyyntiluvan käyttöön ottamisessa.

Tavoitteet:

Hirvenmetsästyksen liittyviä lupaprosesseja kevennetään ja parannetaan hallinnon kustannustehokkuutta ja asiakaspalvelua

Toimenpiteet:

- Kehitetään tietojärjestelmiä siten, että hirven pyyntilupahakemukset liitteineen voidaan jättää ja lupapäätökset antaa sähköisessä muodossa ja edistetään luvanhakijoiden valmiuksia sähköisten tietojärjestelmän käyttämiseen.
- Kehitetään sähköisiä tietojärjestelmiä siten, että valtion maiden aluelupaa ja hirven pyyntilupaa voidaan hakea yhdellä hakemuksella.
- Selvitetään mahdollisuudet keventää pyyntilupahakemusten lausuntomenettelyä.
- Selvitetään mahdollisuudet myöntää tulevaisuudessa hirven pyyntiluvat nykyistä pidemmälle ajalle.

6. Riistavahingot ja –konfliktit ovat hallinnassa

Toimimme avoimesti ja aktiivisesti kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa

Säännöllisen sidosryhmäyhteistyön avulla sovitaan yhteen eri tahojen näkemyksiä ja erilaisia intressejä. Alueellisella hirvikannan hoitotavoitteiden asettamisella parannetaan eri tahojen vaikuttamismahdollisuuksia ja otetaan huomioon alueellisia erityispiirteitä hirvikannan hoidossa.

6.1. Hirvitalousalueet

Suomi on jaettu hirvitalousalueisiin, jotka noudattavat riistanhoitoyhdistysten ja Suomen riistakeskuksen toimialuerajoja. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut vuosittain hirvikannan tiheystavoitteen, jonka toteutumista on tarkasteltu hirvitalousalueittain. Muutoin hirvitalousalueita on käytetty vaihtelevasti hyväksi esimerkiksi hirvikannan verotuksen suunnittelussa. Useimmiten suunnittelu tapahtuu riistanhoitoyhdistys- ja luvanhakijatasolla tai niin sanotun lohkojaon mukaisesti. Hirvitalousalueiden rajat ovat valtaosin peräisin ajalta, jolloin hirvitalousaluejako otettiin Suomessa käyttöön. Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä kuulemistilaisuuksissa hirvitalousalueita esitettiin tarkistettavaksi. Nykyisiä kannanhoitoalueita ei kaikkialla koeta hirvikannan osalta yhdenvertaisina ja kannan-

hoidon suunnittelu halutaan yli maakuntarajojen. Tilaisuuksissa tuotiin esille tarve suunnitella hirvikannan verotusta riittävän laajoilla alueilla, jotta kesä- ja talvilaidunalueet otettaisiin huomioon. Hirvitalousalueiden rajauksiin liittyen tuotiin esiin tarve voida poiketa hallinnollisista rajoista, mutta toisaalta tuotiin esiin myös vaikeuksia, joita hallinnollisista rajoista poikkeaminen aiheuttaisi.

Tavoitteena on nostaa hirvitalousalueiden merkitystä hirvikannan hoidossa nykyistä suuremmaksi. Hirvikannan hoitoon liittyvän tavoiteasettelun, verotuksen suunnittelun, hirvikannan vaikutusten tarkastelun sekä tavoitteiden toteutumisen arvioinnin lähtökohtana tulisi olla hirvitalousaluekohtainen tarkastelu. Yksittäinen luvansaaja ja yleensä yhteislupa-aluekin on hirven alueiden käytön mittakaavassa pieni tarkasteluyksikkö. Jotta hirvien liikkuminen, talvi- ja kesälaidunalueet, kannan tiheyden vaihtelu ja muut seikat voidaan ottaa riittäväällä tavalla huomioon, tulee hirvikannan hoitoa tarkastella myös hirvitalousalueen mittakaavassa. Tavoitteena on lisätä riistanhoitoyhdistysten keskinäistä sekä eri hirveen liittyvien tahojen välistä yhteistyötä hirvikannan hoitoon liittyen.

Nykyistä hirvitalousaluejakoa on tarpeen tarkistaa ja ottaa rajauksissa aiempaa enemmän huomioon myös hirvien liikkuminen ja merkittävät hirvien liikkumista estävät tai muuttavat tekijät, kuten suuret vesistöt ja riista-aidat. Lisäksi voidaan hyödyntää tietoja hirvien talvilaidunalueiden ja toistuvien vahinkojen ja hirvionnettomuuksien sijoittumisesta. Tällä pyritään paikallisen hirvikannan ja vahinkojen parempaan hallintaan ja alueen olosuhteiden huomioon ottamiseen tavoiteasettelussa. Pelkästään hirvien liikkumiseen ja alueiden käyttöön perustuva hirvitalousalueiden määrittäminen ei ole yksiselitteistä ja tietopohjaa on tarpeen parantaa tutkimuksen avulla. Hirvien liikkumisen huomioiva määrittely antaisi kuitenkin todennäköisesti nykyistä hallintorajoista lähtevää hirvitalousaluejakoa paremmat lähtökohdat hirvikannan hoidolle. Hirvitalousalueiden poikkeaminen hallintorajoista edellyttää uusien toimintamallien omaksumista ja eri tahojen välisen yhteistyön kehittämistä. Riistanhoitoyhdistysten toimialuerajat poikkeavat jo nykyisin monilta osin kuntajaotuksesta ja hirveen liittyvien eri tahojen toimialuerajat poikkeavat usein toisistaan, joten tilanne ei ole täysin uusi. Hirvikannan hoidon perustuminen hirvitalousalueisiin edellyttää ajantasaista paikkaan sidottua tietoa hirvikannasta ja hirvien aiheuttamista vahingoista. Valmistelun yhteydessä maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Suomen riistakeskukselta esityksen hirvitalousaluejakoiksi.

Tavoitteet:

Hirvitalousalue toimii hirvikannan hoidon keskeisenä aluetason tarkasteluyksikkönä ja verotussuunnittelun lähtökohtana. Alueelliset hirvikantatavoitteet asetetaan ja hirvikannan säätelyn onnistumista mitataan hirvitalousalueittain.

Toimenpiteet:

- **Hirvitalousalueita käytetään hirvikannan hoidon tavoiteasettelussa, verotuksen suunnittelussa ja toteutumisen seurannassa.**
- **Hirvitalousaluejakona noudatetaan hoitosuunnitelman liitteenä olevaa aluejakoa.**
- **Suomen riistakeskus vastaa hirvitalousalueiden päivittämisestä huolehtien, että alueet ovat riistamaantieteellisesti tarkoituksenmukaisia hirvien liikkumiseen perustuvia alueita. Valmistelussa otetaan huomioon tarvittavat tutkimus- ja tilastotiedot sekä keskeisten valtakunnallisten ja alueellisten sidosryhmien näkemykset.**
- **Hirvitalousalueiden kehittämiseksi edistetään tutkimusta hirvien liikkumisesta ja alueiden käytöstä sekä kehitetään paikkatiedon tuottamista hirvikannasta ja sen aiheuttamista vahingoista.**

6.2. Alueellinen hirvikannan hoidon tavoiteasettelu

Hirvikannan hoitosuunnitelman laatimiseen liittyvissä kuulemistilaisuuksissa maanomistajien ja hirveen liittyvien sidosryhmien vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä hirvikannan hoitoon pidettiin tärkeänä. Hirvikannan hoitotavoitteiden asettamiseen haluttiin mukaan laajasti eri tahoja, kuten metsästystä, metsä- ja maataloutta, tutkimusta, liikennettä ja luonnonsuojelua edustavat tahot. Sidosryhmäyhteistyön nähtiin osaltaan lieventävän hirvikannan hoitoon liittyviä ristiriitoja. Hirvikyselyn vastaajat painottivat taustastaan riippuen eniten maanomistajien ja metsästäjien vaikuttamismahdollisuuksia hirvikannan hoidossa. Lisäksi mm. paikallisten asukkaiden, tiellä ja metsässä liikkujien, tutkijoiden ja viranomaisten osallistuminen nähtiin tarpeelliseksi. Hirvitavoitteiden asettaminen paikallisella tasolla sai selvästi enemmän kannatusta kuin tavoitteiden asettaminen kansallisella tasolla. Paikallista tavoiteasettelua kannatettiin mm. siksi, että olosuhteet vaihtelevat alueiden välillä ja hirvitilanne ja olosuhteet tunnetaan parhaiten paikallisesti.

Aiemmin hirvikannan hoitotavoitteet on asetettu maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksella hirvikannan tavoiteteiheyshaarukkana. Useiden entisten riistanhoitopiirien alueilla hirvikannan tiheystavoitetta on täsmennetty sidosryhmien kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena. Hirvikannan hoitotavoitteiden asettamisessa on tarkoituksenmukaista siirtyä malliin, jossa hirvikannan hoitotavoitteet määritellään hirvitalousaluekohtaisesti ja määrittely perustuu eri tahojen väliseen neuvotteluun. Alueellisen riistaneuvoston tehtäviin kuuluu osallistua riistatalouden suunnitteluun aluetasolla sekä huolehtia tähän liittyen alueellisesta sidosryhmien kuulemisesta. Alueellinen hirvikannan hoitotavoitteiden asettaminen ja seuranta kuuluu siten luontevasti alueellisen riistaneuvoston johdolla tehtäväksi.

Hirvitavoiteneuvottelu käydään alueellisen riistaneuvoston johdolla ja alueellinen riistaneuvosto vahvistaa tavoitteet käydyn neuvottelun perusteella. Menettelyllä vahvistetaan hirveen liittyvien eri intressitahojen vaikuttamismahdollisuuksia ja parannetaan alueen ominaispiirteiden, kuten metsärakenteen, hirvi- ja suurpetokantojen tilan, vahinkokehityksen ja metsästyksjärjestelyiden huomioon ottamista hirvikannan hoidossa. Riistaneuvosto kutsuu neuvotteluun kultakin hirvitalousalueelta laajasti erilaiset hirvikannan hoitoon liittyvät sidosryhmät. Erityisesti tulee varmistaa maanomistajatahojen ja maa- ja metsätalouden sekä liikennevahinkojen kannalta keskeisten sidosryhmien osallistuminen.

Hirvikannan hoitotavoitteiden määrittämisessä tulee ottaa huomioon hirvikannan säilyminen elinvoimaisena ja vahinkojen säilyminen kohtuullisella tasolla. Tavoiteasettelussa on tarpeen tarkastella hirven tuottamia hyötyjä ja haittoja laaja-alaisesti. Tämä edellyttää ajantasaisten, luotettavien ja havainnollisten tietojen tuottamista kaikkien neuvotteluihin osallistuvien tahojen käyttöön. Alueellisen riistaneuvoston johdolla asetetaan määrääjäksi hirvikannan hoidolle tavoitteet, joiden toteuttamisesta Suomen riistakeskus osaltaan vastaa metsästyksen suunnittelun, ohjauksen ja pyyntilupahallinnon avulla. Alueellisen riistaneuvoston rooliin tavoitteiden asettamisessa ja niiden seurannassa ei kuulu ottaa kantaa verotussuunnitteluun ja pyyntilupapäätöksiin. Suomen riistakeskus on julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan ja hirvieläinten pyyntilupapäätöksiä tehdessään riippumaton alueellisesta riistaneuvostosta.

Hirvikannan säätely edellyttää pitkäjänteisyyttä ja lyhyellä aikavälillä ei aina ole mahdollista tai edes perusteltua pyrkiä saavuttamaan asetettuja tavoitteita. Tavoitteen muuttaminen vuosittain ei yleensä ole tarkoituksenmukaista. Tavoiteneuvottelu on perusteltua käydä kolmen vuoden välein siten, että se ajoittuu alueellisen riistaneuvoston toimikauden alkuun.

Asetetut tavoitteet ohjaavat vuosittaista verotuksen suunnittelua ja metsästystä ja tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain sidosryhmien kanssa.

Hirvikannan hoitotavoitteita koskeva neuvottelu käydään alueellisen riistanneuvoston johdolla seuraavasti:

- Alueellinen riistanneuvosto kutsuu neuvottelun koolle niiden hirvitalousalueiden osalta, jotka kokonaan tai suurimmaksi osaksi kuuluvat alueellisen riistanneuvoston toimialueeseen.
- Tilaisuudessa hirvikannan hoitotavoitteista neuvotellaan hirvitalousaluekohtaisesti siten, että neuvotteluun osallistuvat tahot tekevät käymänsä neuvottelun pohjalta esitykset hirvitalousalueiden hirvitavoitteista.
- Alueellinen riistanneuvosto vahvistaa esitysten pohjalta hirvitalousaluekohtaiset tavoitteet.

Metsästyslain 26 § edellyttää, että vahinkonäkökuulmien huomioon ottamiseksi Suomen riistakeskuksen tulee vuosittain kuulla alueellisia sidosryhmiä. Tämä on toteutettu verotussuunnitteluprosessin kuluessa ennen pyyntilupahakemusten jättämisen määräaika. Jatkossa kuuleminen on tarkoituksenmukaista toteuttaa alueellisten riistanneuvostojen vuosittain järjestämissä sidosryhmätilaisuuksissa, joihin kutsutaan kultakin hirvitalousalueelta laajasti erilaiset hirvikannan hoitoon liittyvät sidosryhmät.

Alueellinen riistanneuvosto raportoi vuosittain hirvikannan hoitotavoitteista ja niiden toteutumisesta valtakunnalliselle riistanneuvostolle, jotta se voi seurata valtakunnallisen tilanteen kehittymistä.

Mikäli hirvikannan hoidon tavoitteet asetetaan tai muutoin tarkastellaan hirvitiheyttä tai tiheyshaarukkaa, on perusteltua käyttää pääsääntöisesti maapinta-alaan suhteutettua lukua. Kuitenkin hirven metsätaloudellisten vaikutusten tarkastelemiseksi on hirvitavoiteneuvottelussa tarpeen tarkastella myös metsämaan osuutta alueen maapinta-alasta.

Tavoitteet:

Eri tahojen välisen yhteistoiminnan lisääminen vähentää hirvikannan hoitoon liittyviä ristiriitoja ja alueiden erityispiirteet voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon hirvikannan hoidon tavoiteasettelussa.

Toimenpiteet:

- Alueellinen riistaneuvosto kutsuu laajasti hirvikannan hoitoon liittyvät alueelliset sidosryhmät neuvotteluun, jossa määritetään hirvikannan hoitotavoitteet hirvitalousalueittain kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Riistaneuvoston on päätettävä tavoitteet yhteisymmärryksessä kaikkien sidosryhmien kanssa. Erityisesti tulee varmistaa maa- ja metsätalouden sekä liikennevahinkojen kannalta keskeisten sidosryhmien osallistuminen.
- Vuosittain alueellinen riistaneuvosto kutsuu samat tahot koolle ja hirvitalousalueille asetettujen hirvikannan hoitotavoitteiden toteutumista seurataan yhteistyössä vuosittain.
- Riistaneuvostojen yhdenmukaisen toimintatavan ja sidosryhmien osallistamisen varmistamiseksi uutta toimintatapaa tuetaan käytännön järjestelyjen ohjeistamisella ja prosessien kuvaamisella.
- Tuotetaan ajantasaiset hirvi- ja vahinkotilannetta sekä metsästysjärjestelyjä käsittelevät tiedot tavoiteneuvotteluja ja asetettujen tavoitteiden toteutumisen seurantaan varten.
- Alueellinen riistaneuvosto tiedottaa avoimesti ja aktiivisesti alueensa hirvitavoitteista ja niiden perusteista.
- Alueellinen riistaneuvosto raportoi alueellisesti asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta valtakunnalliselle riistaneuvostolle vuosittain.

6.3. Hirviverotussuunnittelu

Hirvitalousalueelle vahvistettujen hirvikannan hoitotavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan vuosittaista hirviverotussuunnittelua, jossa määritellään mm. tavoiteltava saalismäärä ja saaliin rakenne sekä suuntaviivat verotuksen ajalliseen ja alueelliseen kohdentamiseen. Hirvikannan hoitosuunnitelmaan liittyvissä kuulemistilaisuuksissa esitettiin verotussuunnitelmien laatimista laajemmille alueille, jolloin hallinnollisten alueiden rajoilla olevat alueet ja esimerkiksi hirvien talvilaidunalueet tulisivat paremmin huomioon otetuiksi. Lisäksi esitettiin, että verotussuunnittelussa tulisi pyrkiä kohdentamaan metsästystä ajallisesti ja alueellisesti siten, että vahinkoja voidaan ennaltaehkäistä ja sidosryhmien kuulemista ennen verotussuunnitelmien laatimista pidettiin tärkeänä.

Tulevan syksyn hirviverotuksen suunnittelu ajoittuu kevääseen. Pyyntiluvanhakijat eli yksittäiset metsästysseurat tai useamman seuran yhteislupa laativat verotustarvearvioita ja viime kädessä päättävät hakemastaan pyyntilupamäärästä. Alueellisten riistaneuvostojen johdolla hirvitavoitteiden toteutumista tarkastellaan sidosryhmätilaisuuksissa ja kuullaan eri tahojen näkemykset tarvittavista toimenpiteistä. Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset ohjaavat hakijoita tarvittavan verotusmäärän suunnittelussa välittämällä luvanhakijoille tietoa hirvi- ja vahinkotilanteesta ja sidosryhmien mielipiteistä sekä laatimalla aluetason verotussuunnitelmat.

Verotuslaskelmien laatiminen edellyttää, että käytössä on asetettujen tavoitteiden lisäksi riistantutkimuksen tuottamat arviot hirvikannan koosta ja rakenteesta ja arviot hirvikantaan vaikuttavasta muusta poistumasta, kuten suurpetojen saalistuksesta alueella. Suunnittelussa voidaan lisäksi hyödyntää esimerkiksi paikallisten erillislaskentojen tuloksia. Vastaavasti paikkatieto hirvien aiheuttamista liikenne-, metsä-, maa- ja porotalousvahingoista tulee ottaa huomioon suunniteltaessa metsästyksen kohdentamista. Riistantutkimuksen tuottamat kanta-arviot tulee olla käytettävissä maaliskuun alkupuolella.

Jotta hirvien liikkuminen, talvi- ja kesälaidunalueet, kannan tiheyden paikallinen vaihtelu ja muut seikat voidaan ottaa riittävällä tavalla huomioon, tulee hirviverotusta tarkastella myös hirvitalousalueen mittakaavassa. Hirvitalousalueen verotussuunnittelussa on mahdollista kiinnittää huomiota paitsi metsästyksen alueelliseen, niin myös ajalliseen kohdentamiseen. Riistanhoitoyhdistyksillä on paikallistason toimijoina keskeinen rooli hirvikannan verotuksen suunnittelussa, koska ne ovat yhteydessä luvanhakijoihin ja omaavat hyvän paikallistuntemuksen. Riistanhoitoyhdistysten välillä tapahtuvaa yhteistä hirvitalousalueiden mittakaavassa tehtävää hirviverotussuunnittelua on tarpeen edistää.

Hirvikannan verotussuunnittelussa noudatettavaksi ehdotettava menettely sisältää seuraavat vaiheet:

Helmikuu:

Riistanhoitoyhdistyksen kokouksissa viestitään luvanhakijoille hirvitalousaluekohtaisista kantatavoitteista. Tarkastellaan edellisen kauden metsästyksen tuloksia ja käydään alustava tilannekeskustelu alueen hirvitilanteesta.

Maaliskuu - alkupuoli:

Alueellinen riistaneuvosto kutsuu koolle maanomistajien ja sidosryhmätahojen edustajat kulkakin hirvitalousalueelta tilaisuuteen, jossa tarkastellaan asetettujen hirvitavoitteiden toteutumista edellisen kauden metsästyksen perusteella ja eri tahot viestivät näkemyksiään tarvittavista toimenpiteistä. Tämä tilaisuus toteuttaa metsästyslain 26 §:n mukaisen kuulemisvelvoitteen.

Maaliskuu - loppupuoli:

Hirvitalousalueeseen kokonaan tai osittain kuuluvat riistanhoitoyhdistykset suunnittelevat yhteistyössä hirvitalousalueen verotustarvetta ja tämän pohjalta riistanhoitoyhdistykset laativat toimialueensa verotussuunnitelmat. Verotussuunnitelmia tarkastellaan riistakeskuksen aluetoimiston järjestämässä tilaisuudessa tai esitellään muutoin riistakeskuksen aluetoimistolle.

Huhtikuu - alkupuoli:

Riistanhoitoyhdistys kutsuu koolle toimialueensa hirvipalaveriin alueen hirvenpyyntiluvan hakijat.

Riistanhoitoyhdistys esittelee hirvitalousalueelle ja riistanhoitoyhdistyksen toimialueelle laaditut verotussuunnitelmat ja sen perusteena olleet hirvi- ja vahinkotiedot sekä hirvitalousalueelle vahvistetut hoitotavoitteet. Käydään keskustelu tarpeellisesta pyyntilupamäärästä alueella.

Huhtikuu - loppupuoli

Luvanhakijat arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella tarvittavan pyyntilupamäärän ja jättävät hakemuksensa riistanhoitoyhdistykselle huhtikuun loppuun mennessä.

Toukokuu - alkupuoli

Riistanhoitoyhdistys antaa lausuntonsa hakemuksista Suomen riistakeskukselle toukokuun puoliväliin mennessä.

Tavoitteet:

Vuosittainen hirviverotussuunnittelu perustuu ajantasaisiin tietoihin ja hirvitalousalueen verotussuunnittelu ohjaa yksityiskohtaisempaa verotussuunnittelua.

Toimenpiteet:

- **Hirvikannan verotussuunnittelussa otetaan huomioon hirvitalousalueelle asetetut hirvitavoitteet sekä ajantasaiset arviot hirvi- ja suurpetokannoista ja vahinkotilanteesta.**
- **Hirvikannan verotussuunnittelussa otetaan huomioon suositukset verotuksen rakenteellisesta kohdentamisesta ja arvioidaan hirvitalousalueella tavoiteltavat vasojen sekä aikuisten urosten ja naaraiden osuudet saaliissa.**
- **Alueellinen riistanneuvosto kuulee vuosittain maanomistajia ja sidosryhmiä asetettujen hirvitavoitteiden toteutumisesta ja tarvittavista toimenpiteistä, mikä otetaan huomioon vuosittaisessa verotussuunnitelmien laadinnassa.**
- **Riistanhoitoyhdistykset laativat yhteistyössä hirvitalousalueen verotussuunnitelman ja tämän huomioon ottaen omien toimialueidensa verotussuunnitelmat.**
- **Riistanhoitoyhdistykset järjestävät pyyntiluvanhakijoille hirvipalaverin verotuksen suunnittelua varten ja esittelevät hirvitalousalueen ja riistanhoitoyhdistyksen hirviverotussuunnitelmat.**

6.4. Metsästyksen ohjaus

Hirvenpyyntiluvansaaja ja luvan nojalla metsästävä seurue ja viime kädessä yksittäinen metsästäjä on tärkeässä roolissa hirvisaaliin valinnassa. Jotta metsästyksen suuntaaminen tavoitteiden mukaisesti on mahdollista, tulee kaikilla metsästyksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvilla olla riittävä tieto kannansäätelytavoitteista ja metsästyksen vaikutuksista hirvikantaan. Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten tulee varmistaa pyyntiluvansaajille riittävä viestintä asetetuista tavoitteista.

Julkisen riistakonsernin toimijoiden ja erityisesti Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten tehtävänä on järjestää säätelytavoitteiden toteuttamiseksi ja metsästyksen turvallisuuden takaamiseksi koulutusta ja neuvontaa hirvenmetsästäjille. Metsästyksen ohjaamiseksi metsästyskauden aikana on tarpeen kerätä ajantasaista tietoa hirvitalanteesta ja laatia tietojen perusteella suositukset metsästyksen kohdentamisesta ja välittää ne pyyntiluvansaajille.

Riistanhoitoyhdistykset ovat merkittävässä roolissa metsästyksen ohjauksessa. Riistanhoitoyhdistykset ovat useimmiten yhteydessä alueensa pyyntiluvansaajiin eri vaiheissa vuotta. Verotuksen suunnitteluvaiheessa pyyntiluvanhakijoiden kanssa suunnitellaan hirviverotusta ja ennen metsästyskauden alkua järjestetään tilaisuuksia metsästyksenjohtajille. Metsästyskaudella riistanhoitoyhdistykset kutsuvat alueensa pyyntiluvansaajat koolle niin sanottuihin hirvipalaveriinhin, joissa tarkastellaan metsästyksen tilannetta ja välitetään tietoa metsästyksen kohdentamiseksi tavoitteiden mukaisella tavalla loppukaudella.

Tavoitteet:

Metsästyksen ohjauksella edesautetaan asetettujen hirvikannan säätelytavoitteiden toteutumista.

Toimenpiteet:

- Tarjotaan hirvenmetsästäjille koulutusta ja neuvontaa hirvikannan verotuksen vaikutuksista hirvikannan kehitykseen.
- Kehitetään riistatietojärjestelmän avulla metsästyksen oikeaan kohdentamiseen tarvittavan hirvitiedon tuottamista ja hyödyntämistä.
- Viestitään pyyntiluvansaajille hirvitalousaluekohtaisesti vahvistetut hirvikannan säätelytavoitteet.
- Riistanhoitoyhdistykset järjestävät hirvenmetsästyksen osallistuville seuroille ja seurueille neuvontatilaisuuden sopivassa vaiheessa metsästyskautta ja tilaisuudessa tarkastellaan metsästyksen kohdentamista loppukaudesta.

6.5. Hirvieläinonnettomuuksien ennaltaehkäiseminen

Hirvieläinten kannan koon säätelyä pidetään tärkeimpänä keinona hirvieläinonnettomuuksien ehkäisyssä. Myös muut tekijät, kuten liikennesuorite ja tienkäyttäjien toiminta vaikuttavat onnettomuuksien määrään. Hirvieläinonnettomuuksia ennaltaehkäisevät lisäksi erilaiset tienpitäjän toimet, kuten hirvivaroitusalueet, nopeusrajoitukset, riista-aidat, eläinten kulkujärjestelyt ja tienkäyttäjien valistaminen onnettomuusriskistä. Suomessa liikenneturvallisuudesta vastaavia keskeisiä viranomaisia ovat poliisi, Liikennevirasto ja alueelliset ELY-keskukset sekä liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. Muita liikenneturvallisuuteen keskeisesti liittyviä toimijoita ovat mm. Liikenneturva, Suomen autokoululiitto ja autokoulut. Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten koordinoima suurriistavirka-apuorganisaatio huolehtii osaltaan hirvieläinonnettomuuksien jälkihoidosta.

Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä kuulemistilaisuuksissa hirvionnettomuudet liikenteessä nähtiin erittäin merkittävänä hirviin liittyvänä negatiivisena seikkana. Hirvien katsottiin aiheuttavan mittavia kustannuksia yhteiskunnalle henkilö- ja omaisuusvahinkojen kautta. Lisäksi hirvionnettomuuksien ennaltaehkäisemisestä katsottiin aiheutuvan merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Hirven aiheuttamien liikenneonnettomuuksien katsottiin korreloivan selvästi hirvikannan koon kanssa, jolloin hirvikannan säätelyllä voidaan ennaltaehkäistä hirvionnettomuuksia. Hirvionnettomuuksien seuraamiseksi kaivattiin nykyistä tarkempia hirvikolaritietoja ja nähtiin tärkeäksi hyödyntää poliisin tietojen lisäksi esimerkiksi vakuutusyhtiöiden tilastoja ja SRVA -järjestelmää. Tienkäyttäjien omaa toimintaa liikenteessä hirvikolarien välttämiseksi pidettiin merkittävänä. Tienpitäjältä kaivattiin toimenpiteitä joiden avulla hirvionnettomuuksia voidaan välttää. Teiden varsille kaivattiin lisää riistaaitoja, mutta samalla myös hirvien kulkuyhteydet haluttiin turvata. Metsästäjien tietotaito alueen hirvien liikkeistä haluttiin käyttöön toimenpiteiden suunnittelussa. Maanteiden suoja-alueiden raivaaminen ja tienvarsien niittäminen haluttiin säännölliseksi toiminnaksi. Tieto hirvionnettomuuksista ja niiden keskittymistä haluttiin osaksi hirvitavoitteiden määrittämistä. Hirvikyselyn vastauksissa liikenteelle aiheutuvien vahinkojen huomioon ottamista haluttiin painottaa hirvikannan hoidossa. Vastausten perusteluissa esitettiin metsästyksen lisäksi keinona hirvionnettomuuksien ennaltaehkäisemiseen mm. autoilijoiden valistamista sekä hirvivaaran huomioon ottamista tienpidon suunnittelussa ja toimenpiteissä.

6.5.1. Toimenpiteet hirvieläinonnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi

Riista-aidoilla voidaan ehkäistä hirvionnettomuuksia tehokkaasti. Käytännössä riista-aitoja rakennetaan uusissa tiehankkeissa pääväylille, kuten moottori- ja moottoriliikenneteille. Tiehankkeiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon väylien ja niihin liittyvien rakenteiden, kuten riista-aitojen vaikutukset eläimistöön. Väylät ja riista-aidat heikentävät yhteyttä alueiden välillä ja vaikeuttavat lajityypillisiä vaelluksia, millä on mahdollisia vaikutuksia myös hirvikannan monimuotoisuuteen. Lisäksi aidat vaikuttavat hirvenmetsästyksen suunnitteluun ja järjestelyihin. Hirvieläinten kannalta ekologiset käytävät aidattujen väylien poikki on tärkeää ottaa huomioon kaavoitusprosesseissa ja uusien väylien suunnittelussa ja toteutuksessa sekä nykyisen tiestön hoidossa ja perusparannushankkeissa. Paikallisia riistanhoitoyhdistyksiä ja metsästysseuroja tulee kuulla suunnittelun yhteydessä. Nykyisten riista-aitojen kunto ja toimivuus on tarpeen tarkistaa määrävälien ja tehdä tarvittavat kunnostustoimenpiteet. Riista-aidassa olevien aukkojen, kuten liittymäalueiden turvallisuutta on tarpeen edistää näkyvyyden parantamisella ja tehostetulla varoittamisella.

Tienpitäjä suorittaa tienvarsien niittoa ja vesakoiden raivausta tiealueella säännöllisesti, mutta tiealueen ulkopuolisten alueiden raivaaminen keskittyy pääasiassa liittymiin ja risteysalueille. Hirvivaara-alueilla teiden suoja-alueita on raivattu näkemän parantamiseksi vaihtelevassa laajuudessa eri puolilla Suomea. Hirvivaroitusaluiden raivauksissa on etsitty erilaisia toimintamalleja, joissa eri tahojen yhteistyöllä on päästy kustannustehokkaampiin ratkaisuihin. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on 2000-luvulla tehty raivausten järjestämiseksi yhteistyötä liikenneviranomaisten, metsäkeskuksen ja työvoimaviranomaisten kesken. Etenkin vilkkaasti liikennöidyillä teillä ja runsaan hirvieläinkannan alueilla tulisi näkyvyyden parantamiseksi ja onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi suorittaa tien suoja-alueen raivaaminen säännöllisesti.

Hirvivaroitusalueet on tarpeen päivittää määräväleihin. Viime vuosina osa hirvivaroitusalueista on poistettu vähäisen tarpeen vuoksi, koska sen on katsottu lisäävän jäljelle jäävien varoituserkkien vaikutusta. Hirvivaroitusaluiden sijoittamisessa tulee hyödyntää mm. tiedot hirvieläinonnettomuuksista, hirvieläinten kantatilanteesta sekä tieto hirvien liikkumisesta. Hirvivaroituserkkien havaittavuutta on esitetty parannettavaksi esimerkiksi erilaisin keinoin, kuten lisäkilvin, joissa varoitettaisiin erityisesti hirvieläinten kulkureiteistä. Lyhytaikaisten siirrettävien hirvivaroituserkkien käyttöä on kokeiltu runsaan peurakannan alueella. Kokeilussa tavoitteena on ollut varoituserkin tavallista parempi teho, kun tienkäyttäjät ei-

vät totu jatkuvasti samassa paikassa olevaan varoitusmerkkiin. Autoilijoiden varoittamiseksi hirvivaarasta on mm. Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan alueilla tehty kokeiluja, joissa muovinauhaa vedetään tien varteen ja tavoitteena on kiinnittää autoilijoiden huomio hirvivaaraan sekä hidastaa hirvien tien ylityksiä. Lisäksi nauhojen avulla voidaan kartoittaa hirvien kulkupaikkoja. Autonavigaattoreita tai puhelinten navigointisovelluksia voidaan hyödyntää hirvivaarasta varoittamisessa siten, että ne muistuttavat hirvivaarasta esimerkiksi hirvivaroitukseen alkaessa, riista-aidan päättyessä tai riista-aidassa olevan auton lähestyessä.

Ajonopeudella on merkittävä vaikutus hirvieläinonnettomuuden seurauksiin. Hirvivaroitusalueilla on useimmiten tarpeen rajoittaa ajonopeutta. Yhtenä keinona hirvieläinonnettomuusrisikin pienentämiseksi on esitetty muuttuvia nopeusrajoituksia, joilla kattonopeutta voidaan laskea kesän ja syksyn riskialttiimpien tuntien aikana. Varoitusmerkkejä voidaan erityisillä hirvieläinten kulkupaikoilla tehostaa myös suositusnopeuskyltein, joilla voidaan suositaa ajonopeuden pienentämistä varsinaista sallittua kattonopeutta pienemmäksi. Nopeusrajoitusten alentamisessa talvikaudelle tulee ottaa huomioon myös eläinonnettomuuksien todennäköiset riskiajankohdat ja sijoittuminen.

Tiedottaminen hirvikolarivaarasta on tehokkainta kohdentaa erityisiin riskialttiisiin vuodenaikoihin ja vuorokaudenaikoihin, jolloin kolarien sattuminen on yleisintä. Tiedottamisessa tulee tuoda havainnollisesti esille ajankohdan vaikutus onnettomuusrisikkiin ja tuoda esille keinoja onnettomuuksien välttämiseksi esimerkiksi ajonopeutta vähentämällä. Eri toimijoiden yhteistyönä tulisi koordinoita yhteinen viestintä aiheesta, jolloin olisi mahdollista saavuttaa tehokkaampi ja vaikuttavampi viestintä ja säästää kustannuksia.

Uuden ajokorttilain myötä otetaan käyttöön uusi kolmivaiheinen kuljettajaopetusmalli ja autokoulujen opetussuunnitelmat uudistetaan. Uusien kuljettajien valistaminen hirvieläinonnettomuuksista ja niiden välttämistä on tärkeää sisällyttää kuljettajaopetukseen riittävässä laajuudessa. Tämä edellyttää myös nykyaikaisen ja ajantasaisen hirvieläinaiheisen opetusmateriaalin tuottamista kuljettajaopetusta varten. Moottoripyöräilijät ovat erityisasemassa hirvieläinonnettomuuksien osalta, koska moottoripyöräilijöiden törmätessä hirvieläimeen on suuri riski henkilövahinkoihin. Hirvieläinonnettomuuksien välttäminen ja oikea toiminta hirvieläimen kohtaamistilanteessa tulee käsitellä erityisen hyvin moottoripyöräilijöiden kuljettajaopetuksessa.

Kuljettajatutkintoon sisältyvä pimeällä ajamisen opetus tapahtuu nykyisin pääsääntöisesti simulaattoreiden avulla, mikä tarjoaa mahdollisuuden demonstroida mm. erilaisia liikenteen vaaratilanteita. Pimeällä ajamisen opetukseen tulisi sisällyttää myös opetustilanne, jossa kohdataan liikenteessä hirvieläin ja voidaan harjoitella tilanteessa tarvittavia toimenpiteitä mahdollisimman todentuntuisissa olosuhteissa.

Tavoitteet:

Tienpidon suunnittelulla ja toimenpiteillä sekä tienkäyttäjien neuvonnalla ja koulutuksella voidaan ennaltaehkäistä hirvieläinonnettomuuksia.

Toimenpiteet:

- Ekologisten käytävien turvaaminen sekä tutkimustieto parhaiten toimivista kulkuratkaisuista otetaan huomioon tiehankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisätään tutkimusta liikkumisesteiden vaikutuksista hirvikantaan.
- Hirvivaroitusalueilla ajonopeuden rajoittaminen mukautetaan liikenneolosuhteisiin ja onnettomuusriskiin ja hirvivaroitusalueiden tarkistamisessa kuullaan riistanhoitoyhdistyksiä ja muita paikallisia asiantuntijatahoja.
- Tehostetaan teiden suoja-alueiden raivaamista hirvivaroitusalueilla ja edistetään metsänomistajien omatoimista tien suoja-alueiden raivaamista.
- Päivitetään eri toimijoiden tuottama hirvionnettomuusaiheinen valistusmateriaali yhteistyössä ajantasaiseksi ja koordinoidaan riistahallinnon ja liikennetoimijoiden yhteistä viestintää hirvivaarasta liikenteessä.
- Autokoulujen opetussuunnitelmaan sisällytetään hirvionnettomuuksia käsittelevä osio ja tuotetaan ajantasainen opetusmateriaali liikenneopetuksen tarpeisiin. Tunnistetaan moottoripyöräilijät erityisenä riskiryhmänä hirvieläinonnettomuuksien suhteen ja kehitetään ajo-opetussimulaattoreihin mahdollisuus demonstroida hirvieläimen kohtaamistilannetta.
- Edistetään toimintamallia, jossa hirveen törmäminen pyritään välttämään tai törmäyksen seuraukset minimoimaan ensisijaisesti jarruttamalla.
- Edistetään hirvivaroitusten käyttöön ottamista navigointilaitteissa.

6.5.2. Toiminta onnettomuustilanteissa

Pääsääntöisesti poliisi suorittaa nykyisin tutkinnan hirvieläinonnettomuuden tapahtumapaikalla. Poliisin resurssien kohdentuessa uudelleen poliisin mahdollisuudet käydä kaikilla hirvieläinonnettomuuspaikoilla saattavat pienentyä. Riistavahinkolaki ei enää suoraan velvoita poliisin käyntiä kolaripaikalla ja joillain alueilla siitä on alettu osittain luopua. Poliisin suorittama onnettomuustutkinta hirvieläinonnettomuuden tapahtumapaikalla on jatkossakin tärkeää. Vilkkaasti liikennöidyillä tieosuuksilla ja vilkasliikenteisinä ajankohtina tämä on tärkeää jo pelkästään lisävahinkojen estämiseksi.

Hirvionnettomuuksissa loukkaantuneiden eläinten jäljestämisestä ja lopettamisesta vastaa vapaaehtoisuuteen perustuva suurriistavirka-apuorganisaatio. Jäljestäjät käyvät onnettomuuspaikalla hätäkeskuksen välittämän onnettomuustiedon perusteella. Kattavan jäljestystoiminnan varmistamiseksi on tärkeää huolehtia onnettomuustiedon nopeasta ja katkeamattomasta kulusta alueen SRVA -yhteyshenkilölle. Kattavan suurriistavirka-aputoiminnan varmistamiseksi tulee huolehtia vapaaehtoistoimijoiden kouluttamisesta ja motivoinnista sekä toiminnan ylläpitämiseksi tarvittavien resurssien turvaamisesta.

Tienkäyttäjä voi hirvieläinonnettomuuden sattuessa vaikuttaa toiminnallaan mm. lisävahinkojen ehkäisemiseen varoittamalla muita tienkäyttäjiä ja helpottaa onnettomuuden jälkihoitoa ilmoittamalla jokaisesta hirvieläinonnettomuudesta hätäkeskukseen. Onnettomuuspaikan tarkan sijainnin ilmoittaminen ja eläimen kulkusuunnan merkintä helpottavat osaltaan jäljestystehtävää ja ovat tarpeen etenkin tilanteissa, joissa autoilija on poistunut paikalta ennen jäljestäjien saapumista. Tarkka sijaintitieto on tarpeen myös onnettomuuksien tilastoinnin ja tietojen hyödyntämisen kannalta. Kuljettajaopetuksessa ja hirvionnettomuuksiin liittyvässä viestinnässä on tarpeen valistaa asianmukaisesta toiminasta onnettomuustilanteessa.

Tavoitteet:

Hirvieläinonnettomuuksien tutkinta ja jälkitoimenpiteet hoidetaan asiantuntevasti ja turvallisesti.

Toimenpiteet:

- **Poliisi suorittaa pääsääntöisesti onnettomuustutkinnan hirvieläinonnettomuuspaikoilla.**

- **Kattavan suurriistavirka-aputoiminnan varmistamiseksi huolehditaan vapaaehtoistoimijoiden kouluttamisesta ja motivoinnista sekä toiminnan ylläpitämiseksi tarvittavien resurssien turvaamisesta.**
- **Lisätään tienkäyttäjien valmiuksia toimia hirvieläinonnettomuuden sattuessa käsittelemällä asiaa kuljettajaopetuksessa ja viestinnällisin keinoin.**

6.5.3. Hirvionnettomuuksien tilastointi ja tietojen hyödyntäminen

Liikennevirasto tilastoi maanteillä tapahtuneet hirvieläinkolarit ja julkaisee keväisin koosteen edellisen vuoden onnettomuustiedoista. Lähtötietoina ovat poliisin tilastokeskukselle ilmoittamat tiedot hirvieläinonnettomuuksista. Huomattava osa hirvieläinonnettomuuksista jää kuitenkin Liikenneviraston tilastoinnin ulkopuolelle. Useimmiten syynä on onnettomuustiedonpuutteellinen merkintä poliisin tietokantaan. Tilastoista puuttuvien hirvieläinonnettomuuksien osuus on ilmeisesti kasvamassa. Riistanhoitoyhdistysten suurriistavirkaaputehtävien perusteella tilastoima hirvionnettomuuksien määrä on usein Liikenneviraston tilastoimaa hirvionnettomuusmäärää suurempi. Riistanhoitoyhdistysten keräämä tieto onnettomuuksista kattaa myös muilla kuin maanteillä tapahtuneet hirvieläinonnettomuudet.

Hirvivahinkotiedolla on keskeinen merkitys hirvikannan säätelytavoitteiden asettamisessa, metsästyksen suunnittelussa ja kohdentamisessa sekä kannansäätelyn onnistumisen seurannassa. Hirvionnettomuuksien tilastointia on tarpeen kehittää ja paikkatieto hirvionnettomuuksista tulee koostaa riistavahinkorekisteriin yhdessä muiden vahinkotietojen ja hirvikannan tilaa kuvaavien havainto- ja saalistietojen kanssa.

SRVA -jäljestäjät käyvät käytännössä kaikilla hirvieläinonnettomuuspaikoilla ja hirvionnettomuustilastoinninkehittämiseksi on tarpeen selvittää mahdollisuudet järjestää hirvionnettomuuksien kattava raportointi suurriistavirka-apuorganisaation toimesta. Tällöin paikkatiedot hirvieläinonnettomuuksista olisi mahdollista saada kattavasti ja ajantasaisesti, jolloin tietoja olisi mahdollista hyödyntää nykyistä paremmin. Nykyinen onnettomuustilastoinnissa hirvieläimet jaetaan hirviin ja peuroihin, mutta jatkossa onnettomuudet tulisi eritellä lajikohtaisesti. Luotettava lajinmääritys olisi mahdollista SRVA -organisaation toimesta.

Liikennevakuutuskeskus tilastoi tiedot liikennevakuutuksista korvatuista hirvionnettomuuksista. Lukumääräisesti henkilövahinkoihin johtaneet hirvionnettomuudet edustavat noin 10

prosenttia kaikista hirvionnettomuuksista, joten liikennevakuutuksista saatavan hirvionnettomuustiedon merkitys kolaritilastoja tarkentavana aineistona on vähäinen. Tietoa vakavampien onnettomuuksien sijoittumisesta voidaan kuitenkin hyödyntää onnettomuuksien esto-toimenpiteitä suunniteltaessa. Kuolemaan johtaneet onnettomuudet tutkii aina tutkijalautakunta ja tämä voi johtaa toimenpiteisiin onnettomuuspaikan liikennejärjestelyiden osalta.

Finanssialan keskusliitto koostaa vuosittain vakuutusyhtiöiden ilmoittamat tiedot vapaaehtoisista autovakuutuksista korvatuista vahingoista. Nykyinen autovakuutuksista maksettuihin korvauksiin perustuva yhteinen tilastointi on suppea, eikä näytä tarjoavan lisäarvoa liikenneviraston tilastointiin nähden. Valtaosa hirvionnettomuuksista on autovakuutuksista korvattavia omaisuusvahinkoja ja niiden tarkempi tilastointi paikkatietona tarkentaisi osaltaan tietoja hirvionnettomuuksista, etenkin kun korvaukset kattavat myös muilla kuin maanteillä tapahtuneet hirvionnettomuudet. Liikenne- ja autovakuutusten perusteella hirvionnettomuuksista maksettujen korvausten tilastointia on tarpeen kehittää.

Tavoitteet:

Lajikohtaiset paikkatiedot hirvieläinonnettomuuksista kerätään ja hyödynnetään ajantasaisesti ja tehokkaasti.

Toimenpiteet:

- **Poliisin tietojärjestelmiä ja toimintaohjeita kehitetään hirvionnettomuustiedon kirjaamiseksi nykyistä kattavammin.**
- **Koostetaan hirvieläinonnettomuuksia koskeva paikkatieto kattavasti riistavahinkorekisteriin.**
- **Selvitetään mahdollisuudet hirvieläinonnettomuustiedon raportoimiseksi suurriistavirka-apuorganisaation toimesta.**
- **Selvitetään mahdollisuudet hyödyntää vakuutuskorvausten perusteella saatavia hirvionnettomuustietoja.**

6.6. Metsä-, maa- ja porotalousvahinkojen ennaltaehkäiseminen ja korvaaminen

Hirvikannan hoitosuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet tähtäävät kokonaisuudessaan avoimen riistapolitiikan, ajantasaisemman tietojen hyödyntämisen ja joustavien menettelytapojen kautta hirvikannan täsmällisempään säätelyyn ja aiempaa vakaampaan hirvikannan tilaan. Hirvikannan säätely on avainasemassa hirven aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyssä, mutta tämän lisäksi myös muilla keinoilla on mahdollista ehkäistä hirvivahinkoja.

Hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä hirvikyselyssä ja sidosryhmätilaisuuksissa hirvien aiheuttamat vahingot maa- ja metsätaloudelle nähtiin merkittävänä negatiivisena hirveen liittyvänä seikkana. Erityisesti maa- ja metsätalouden edustajat katsoivat usein, että hirvikannan säätelyssä metsätalouselinkeinon toimintaedellytyksiin ei nykyisin kiinnitetä riittävästi huomiota: taimikkovahinkoja on liikaa ja kaikki vahingot eivät tule tietoon tai niihin ei haeta korvauksia. Etenkin talvilaidunalueilla voidaan hirvivahinkoriskin vuoksi joutua luopumaan kasvupaikalle parhaiten sopivan puulajin kasvattamisesta, mikä voi aiheuttaa välillisesti vahinkoa metsätaloudelle. Maataloudelle aiheutuvat viljelys- ja paalivahingot sekä poronhoitoalueella aitojen rikkominen nousivat myös esille hirveen liittyvinä haittoina. Vahinkotiedon mittarit nähtiin myös puutteellisina ja kaivattiin uusia tietolähteitä. Nykyistä vahingonkorvausjärjestelmää kritisoitiin siitä, että se korvaa vain osan todellisista vahingoista ja että yli kolme vuotta vanhoja vahinkoja ei korvata. Korvausjärjestelmään pidettiin lisäksi monimutkaisena. Keskeisimpinä keinoina vahinkojen ehkäisemiseksi nähtiin hirvikannan koon säätely vahinkojen näkökulmasta sopivalle tasolle, kannan arvioinnin ja säätelyn tehokkuuden parantaminen sekä metsästyksen parempi kohdentaminen erityisesti hirvien talvilaidunalueille. Metsästystä haluttiin vahinkojen estämiseksi kohdentaa myös nykyisen hirvenmetsästysajan ulkopuolelle. Hirvivahinkojen parempi huomioon ottaminen metsänhoidon menetelmissä nähtiin osaltaan keinona estää metsätalouden hirvivahinkoja. Hirvestä nähtiin olevan myös hyötyä, silloin kun hirvi syö metsätaloudellisesti vähäarvoista puustoa, kuten haapaa, pajua ja pihlajaa ja vähentää perkaustarvetta.

6.6.1. Vahinkotietojen hyödyntäminen

Hirvien aiheuttamista metsävahingoista on tähän asti kertynyt tietoa pääasiassa vahingonkorvausjärjestelmään liittyvien vahinkoarviointien sekä valtakunnan metsien inventoinnin

kautta. Vahinkoarviointien yhteydessä kertyvä tieto korvattavista hirvivahingoista toimii indikaattorina, joka kuvaa välillisesti vuosittaista vahinkomäärää. Vahingonkorvauksien hakemiseen voivat kuitenkin vaikuttaa monet seikat, kuten metsänomistajan intressit ja arvostukset, metsänomistajan tietämys vahingoista alueellaan tai asiaan liittyvän neuvonnan aktiivisuus.

Metsävahinkokorvausjärjestelmän tuottaman vahinkotiedon ulkopuolelle jää myös huomattava osa metsistä, koska valtiolle, kunnille, seurakunnille tai metsäyhtiöille ei makseta korvauksia. Metsäyhtiöt eivät ole rekisteröineet kattavasti hirvivahinkotietoa omista metsistään. Vahinkotietoa on kuitenkin kertynyt metsänhoitotöiden ja suunnittelun yhteydessä ja vahinkotieto merkitään kuviotietoihin pääsääntöisesti silloin jos se edellyttää toimenpiteitä esimerkiksi metsänhoitotöiden ajoittamisessa. Suunnitelmissa on kuitenkin alkaa kerätä taimikoiden laatuarvioinnin yhteydessä hirvivahinkotietoa nykyistä kattavammin. Metsähallitus kerää hirvivahinkotietoa alueellaan metsänhoitotöiden ja metsäsuunnittelun yhteydessä ja taimikoissa käydään tarkastuksella pääsääntöisesti 2-5 vuoden kuluttua niiden perustamisesta ja muutoin metsänhoitotöiden yhteydessä. Kattavaa hirvivahinkojen inventointitietoa ei kerätä, millä on suuri merkitys erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa, missä valtion omistamien alueiden osuus on suuri verrattuna yksityismetsien pinta-alaan. Pohjois-Suomen hirvikannan arvioinnin kehittämiseksi esitetään erillistä projektia, jonka yhteydessä olisi tarpeen selvittää myös metsävahinkotietojen parempaa saatavuutta alueella.

Valtakunnan metsien inventointi tuottaa tietoa hirvivahingoista. Inventointituloksien perusteella voidaan arvioida hirvivahinkojen pitkän aikavälin kehitystä sekä yleistä merkittävyyttä. Valtakunnan metsien inventoinnin koealoista osa mitataan vuosittain, mutta otantatarkkuus mahdollistaa vuosittaisen kehityksen tarkastelun vain suuraluetasolla. Valtakunnan metsien inventointi kattaa myös valtion alueet, minkä vuoksi tuloksilla on tärkeä merkitys etenkin Pohjois-Suomessa, missä valtion alueiden osuus on suuri, eikä niiltä saada vastaavaa vahinkotietoa kuin yksityismailta. Valtakunnan metsien inventointitietoa voidaan hyödyntää alueellisen hirvikannan tavoiteasettelun taustatietona sekä hirvikannan säätelytavoitteiden toteutumisen arvioinnissa. Tulosten yleistettävyyys paikallistasolle lyhyellä aikavälillä on kuitenkin heikko, minkä vuoksi niiden hyödyntämismahdollisuudet vuosittaisen verotussuunnittelun kannalta ovat rajalliset.

Paikallis- ja aluetason metsävaratiedon kerääminen on murroksessa ja tämä saattaa merkitä parannusta myös inventoidun metsävahinkotiedon tuottamiseen. Suomen metsäkeskus ke-

rää metsävaratietoa, jota hyödynnetään metsänomistajien tilaamien metsäsuunnitelmien ja alueellisten metsäohjelmien laadinnassa. Vuonna 2010 käyttöön otettu uusi inventointimenetelmä perustuu kaukokartoitukseen laserkeilauksen ja ilmakuvauksen avulla. Kaukokartoitusmenetelmä edellyttää lisäksi koealamittauksia sekä taimikoiden maastoinventointia, jossa taimikoiden hoitotarve ja mm. vahingot kartoitetaan määräväleihin. Tämä tarjoaa mahdollisuuden aiempaa säännöllisemmän ja kattavamman metsävahinkojen inventointitiedon tuottamiseen.

Tietoa maa- ja porotaloudelle aiheutuvista hirvivahingoista saadaan vahingonkorvausjärjestelmän perusteella tehtyjen vahinkoarviointien kautta sekä paliskunnilta. Viljelysvahinkojen korvausmäärät ovat viime vuosina pienentyneet merkittävästi, mutta vahingon kohdistuessa marja- tai muille erikoisviljelmille, voi yksittäistenkin vahinkotapausten arvo nousta korkeaksi. Tietoa vahinkokohteista voidaan hyödyntää vahinkojen ennaltaehkäisemiseen tähtäävien toimenpiteiden kohdentamisessa.

Hirvivahinkojen korvausjärjestelmän sekä metsävarojen inventoinnin tuottama paikkatieto hirvien aiheuttamista maa-, metsä- ja porotalousvahingoista tulee koostaa yhteen sähköiseen riistavahinkorekisteriin, jonka avulla tiedot ovat hyödynnettävissä. Tietojen yhdistäminen edelleen hirvikannan tilaa kuvaaviin havainto- ja saalistietoihin lisää mahdollisuuksia arvioida hirvikannan kokoa, sijoittumista ja vaikutuksia. Hirvivahinkoja koskevan paikkatiedon laajaa saatavuutta eri toimijoiden käyttöön on tarpeen edistää ottaen huomioon henkilötietosuojan asettamat reunaehdot.

Tavoitteena on parantaa hirvivahinkoja koskevan paikkatiedon hyödyntämistä hirvikannan hoidossa. Hirvivahinkotiedot on tarpeen ottaa huomioon hirvikannan säätelytavoitteiden asettamisessa, verotussuunnittelussa ja kannansäätelyn onnistumisen seurannassa. Suomen riistakeskuksen tulee huolehtia riistavahinkorekisterin tietojen raportoimisesta vuosittain alueellisiin sidosryhmätilaisuuksiin. Paikkatieto hirvien aiheuttamista vahingoista tulee olla riistanhoitoyhdistysten ja pyyntiluvanhakijoiden käytettävissä siten, että ajantasaisen tiedon lisäksi voidaan tarkastella historiatietoja ja vahinkotilanteen kehittymistä ja vahinkojen sijoittumista. Tällöin vahinkotiedot voidaan ottaa huomioon ja kohdentaa metsästä siten, että vahinkoja voidaan ennaltaehkäistä. Riistanhoitoyhdistysten tulee huolehtia riistavahinkorekisterin tietojen hyödyntämisestä ja välittämisestä pyyntiluvanhakijoille. Mahdollisuudet tuottaa riistavahinkorekisteristä automaattiset raportit hirvivahinkotiedoista riistanhoitoyhdistyksille kevättalvella on tarpeen selvittää.

Pyyntilupa-alueen sisällä on tarpeen ottaa paikallisesti hirvivahingot huomioon ja päättää metsästyksen kohdentamisesta. Tämä edellyttää vahinkotietojen huomioon ottamista yhteisluvan sisäisessä päätöksenteossa ja yhteisluvan osakkaiden yhteistyötä ja valmiutta ottaa paikallinen vaihtelu huomioon metsästyksen kohdentamisessa. Paikallistasolla metsästyseurojen ja maanomistajien välisen tiedonvaihdon avulla voidaan lisätä yhteisymmärrystä tarvittavista toimenpiteistä ja vaikuttaa metsästyksen kohdentamiseen.

Tavoitteet:

Paikkatietoja hirvien aiheuttamista vahingoista hyödynnetään hirvikannan hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toimenpiteet:

- **Hirvivahinkojen korvausjärjestelmästä, metsävarojen inventoinnista ja valtakunnan metsien inventoinnista saatavat tiedot hirvivahingoista kootaan sähköiseen riistavahinkorekisteriin yhdessä ajantasaisten hirvihavainto- ja saalistietojen kanssa.**
- **Edistetään hirvivahinkotietojen laajaa saatavuutta eri toimijoiden käyttöön ja huolehditaan ajantasaisen hirvivahinkotiedon raportoinnista hirvikannan hoitotavoiteneuvotteluihin sekä metsästyksen suunnitteluun ja toteutukseen.**
- **Pohjois-Suomen hirvikannan arvioinnin kehittämiseen tähtäävän projektin yhteydessä selvitetään myös metsävahinkotietojen parempaa saatavuutta alueella.**

6.6.2. Vahinkojen ehkäisemismenetelmät

Metsätalouden suunnittelulla voidaan osittain vaikuttaa hirvivahinkojen syntymiseen. Alueatasolla hirvivahinkotiedon ja metsävaratietojen perusteella voidaan arvioida hirvivahinkojen kannalta riskialttiita alueita, joilla hirvi on tarpeen ottaa metsänhoidon toimenpiteissä huomioon. Tilakohtaisten metsäsuunnitelmien kuviotietoihin voidaan merkitä havainnot hirvivahingoista ja mahdollisuudesta korvausten hakemiseen sekä ehdotukset toimenpiteistä, joilla voidaan ennaltaehkäistä vahinkoja ja hoitaa jo vahingoittunutta taimikkoa.

Metsätaloudessa hirvivahinkojen ennaltaehkäisemiseksi on laadittu suosituksia toimenpiteiksi erityisesti hirvien talvilaidunalueille. Metsikön uudistamistavalla voidaan vaikuttaa kor-

kean taimitiheyden saavuttamiseen, jolloin hirvien ravinnonkäytöstä huolimatta säästyvien taimien osuus todennäköisesti kasvaa. Korkea taimitiheys vähentää myös männyn taimien oksikkuutta ja parantaa teknistä laatua. Taimikoissa tulee huolehtia varhaishoidosta, koska etenkin männyn taimien joutuessa lehtipuiden varjostamiksi ne eivät pysty tuottamaan haitta-aineita yhtä tehokkaasti ja ne muuttuvat hirvelle maistuvammiksi. Männyn ja koivun taimikoiden harvennuksessa tulee jättää riittävän suuri taimitiheys, jotta osa taimista on varaa vioittua. Etenkin koivikoissa taimikonhoito lykätään mahdollisimman myöhään, jotta se kasvaisi ohi vahinkoherkimmän vaiheen. Kuusen taimikoissa lehtipuuston tarpeetonta poistamista vältetään, jolloin hirvien laidunnuspainetta vahinkoalttiissa taimikoissa voidaan vähentää. Vahinkoja voidaan ennaltaehkäistä taimikoissa myös suojaamalla niitä syönninestoaineilla, jotka vähentävät taimien maistuvuutta hirvelle. Mekaanisilla latvasuojaimilla voidaan lisäksi estää taimen pääranan syöntiä.

Maataloudessa hirvi aiheuttaa taloudellisesti merkittäviä viljelyvahinkoja esimerkiksi varhaisperuna-, sokerijuurikas- ja marjaviljelmille ja rehupaaleille. Esimerkiksi erikoisviljelmillä tai taimitarhoilla vahinkojen arvo saattaa nousta niin korkeaksi, että vahinkojen estämisessä tulee kyseeseen myös aitaaminen, jolla eläinten pääsy kohteelle estetään. Suomen riistakeskus välittää valtion varoin hintatuettua vahinkojen estämismateriaalia. Vahinkojen estämismateriaalin saatavuudesta sekä tarkoituksenmukaisista käyttökohteista on tarpeen viestiä vahingonkärsijöille.

Poronhoitoalueella hirvi aiheuttaa vahinkoja pääasiassa vaurioittamalla porojen erottelu- ja merkintätyössä käytettäviä aitoja ja rakenteita sekä aitoja, jotka on rakennettu suojaamaan viljelyksiä poroilta. Metsästykseseen käytettävät koirat aiheuttavat myös vahinkoja poroille ja porotöille. Koirien käyttämiseen metsästyksessä tulee kiinnittää huomiota ja metsästäjiä tulee viestinnän ja esimerkiksi lupamyynnin yhteydessä valistaa poronhoidosta ja koirien aiheuttamien vahinkojen estämisestä. Maastossa on tarpeen viestiä käynnissä olevista poronhoitotöistä porotyömerkeillä.

Metsänomistajien sekä maa- ja porotalouden harjoittajien tietämystä hirvivahinkojen ennaltaehkäisemisestä on tarpeen edistää neuvonnan ja koulutuksen avulla. Metsäntutkimuslaitos ylläpitää metsätuhotietopalvelua, joka palvelee metsänomistajia ja metsäammattilaisia neuvomalla kaikkien tuhonaiheuttajien tunnistamisessa ja vahinkojen vähentämisessä. Suomen riistakeskuksen, Suomen metsäkeskuksen sekä mahdollisten muiden tahojen kanssa yhteis-

työssä on tarpeen laatia erityisesti hirvivahinkojen ennaltaehkäisemiseen keskittyvä internetsivusto.

Hirvivahinkojen estämiseksi Suomen riistakeskuksen on mahdollista myöntää myös hirvieläimiä koskevia poikkeuslupia. Metsästyslain mukaisesti mm. hirveä koskeva poikkeuslupa voidaan myöntää viljelyksille, metsätaloudelle, kalataloudelle, porotaloudelle, eläinten pidolle, vesistöille tai omaisuudelle aiheutuvien merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi taikka jos se on kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta tarpeellista. Poikkeuslupa harkitaan tapauskohtaisesti ja myönnetään vain sille rajatulle alueelle, jolla poikkeusluvan myöntämisedellytykset täyttyvät. Hirvikannan säätely on tarpeen järjestää normaalin pyyntilupamenettelyn kautta ja poikkeuslupamenettelyn käyttäminen on tarkoituksenmukaista vain rajatuissa poikkeustapauksissa.

Tavoitteet:

Hirven aiheuttamia metsä-, maa- ja porotalousvahinkoja ennaltaehkäistään hirvikannan säätelyn lisäksi eri hoitotoimenpiteillä ja vahinkokohteita suojaamalla.

Toimenpiteet:

- **Metsäsuunnittelussa otetaan huomioon alueen arvioitu hirvivahinkoriski ja ohjataan hirvivahinkojen ennaltaehkäisemiseen tähtääviin metsänhoitotoimenpiteisiin.**
- **Tuetaan vahinkojen ennaltaehkäisemiseen tarkoitettujen syönninestoaineiden ja muun vahinkojen estämismateriaalin hankintaa sekä välitetään niitä vahinkokohteille.**
- **Kehitetään hirvivahinkojen ennaltaehkäisemiseen tähtäävää neuvontaa perustamalla eri tahojen kanssa yhteistyössä hirvivahinkojen ennaltaehkäisemiseen keskittyvä internetsivusto.**
- **Suomen riistakeskus käsittelee hirvieläinten poikkeuslupahakemukset ja antaa neuvontaa poikkeuslupien myöntämisen edellytyksistä.**

6.6.3. Hirvieläinvahinkojen korvausjärjestelmä

Suomessa hirvien aiheuttamista vahingoista on mahdollisuus hakea korvausta valtiolta. Korvaukset maksetaan hirvieläinten pyyntilupamaksuvaroista. Korvausjärjestelmä uudistettiin vuonna 2009 voimaan tulleella riistavahinkolailla. Järjestelmän tarkoituksena on korvata tietyn tason ylittävät vahingot.

Metsänomistajien sekä maa- ja porotalouden harjoittajien tietämystä mahdollisuudesta hakea korvausta hirvivahingoista sekä vahingonkorvauksen hakemismenettelystä on tarpeen edistää viestinnän ja neuvonnan avulla. Paikallistasolla metsästysoikeuden vuokranneet metsästysseurat voivat olla yhteydessä maanomistajiin ja ilmoittaa havaitsemistaan hirvivahingoista. Suomen metsäkeskus ottaa metsäinventoinnin tulosten perusteella metsänomistajiin yhteyttä ja välittää tietoa mm. taimikoiden hoitotarpeesta sekä havaituista vahingoista ja mahdollisuudesta hakea vahingonkorvausta. Tämä parantaa metsänomistajien tietoa metsänsä vahinkotilanteesta ja mahdollistaa kattavamman vahingonkorvausten hakemisen. Nykyinen metsävahinkojen arviointi- ja laskentatapa koetaan monimutkaiseksi ja vaikeaselkiseksi, joten korvausjärjestelmää ehdotetaan yksinkertaistettavaksi.

Tavoitteet:

Hirven aiheuttamia metsä-, maa- ja porotalousvahinkoja kompensoidaan vahingonkärsijöille korvausjärjestelmän avulla.

Toimenpiteet:

- **Metsästyseurojen ja metsänomistajien välistä tiedonvaihtoa edistetään hirvivahinkojen huomioon ottamiseksi paikallistasolla.**
- **Metsävarojen inventoinneissa havaituista hirvivahingoista ja mahdollisuudesta hakea korvausta ilmoitetaan metsänomistajille.**
- **Edistetään metsänomistajille sekä maa- ja porotalouden harjoittajille suunnattua neuvontaa hirvieläinvahinkojen korvausten hakemisesta.**
- **Lisätään tutkimusta hirvien aiheuttamista vahingoista ja niiden ennaltaehkäisemisestä sekä hirvien ja suurpetojen vuorovaikutuksista ja selvitetään tarpeet riistavahinkojen korvausjärjestelmän kehittämiseksi.**
- **Korvausjärjestelmää yksinkertaistetaan.**

6.7. Hirvikannan hoito taajaan asutuilla alueilla

Eryteisesti eteläisen Suomen suurten kaupunkien läheisyydessä maankäytön muuttuessa metsästysalueita on siirtynyt pois metsästyskäytöstä tai ne ovat pirstoutuneet pienempiin osiin mm. infrastruktuurin, asutustaajamien, teollisuusalueiden, suojelualueiden ja virkistys-

alueiden sekaan. Lisäksi alueita on jäänyt metsästyskäytön ulkopuolelle ihmisten arvojen ja asenteiden muuttumisen seurauksena. Kehitys on edellyttänyt hirvikannan säätelyssä sopeutumista muuttuvaan tilanteeseen ja mm. käytännön metsästysjärjestelyjen muuttamista. Hirvikannan hoitosuunnitelmaan liittyneessä sidosryhmätilaisuudessa Uudellamaalla tuotiin esiin alueen ominaispiirteitä, kuten vilkas liikenne ja kaupunkimaisten alueiden suuri osuus, jotka edellyttävät huomioon ottamista hirvikannan hoidossa. Kaupunkialueelle joutuvista hirvistä ja niiden poistoista katsottiin toisinaan aiheutuvan ongelmia ja ennakoidun väestön kasvun arvioitiin lisäävän alueita, joilla ei ole edellytyksiä tavanomaiseen hirvikannan hoitoon.

Uudenmaan maakunnassa väestön ennustetaan kasvavan voimakkaasti lähivuosikymmeninä, mikä johtaa väistämättä edelleen laajentuviin taajama- ja liikennealueisiin alueella. Vastaavaa kehitystä tapahtuu myös muualla suurten kaupunkien lähiympäristössä. Kehitys edellyttää toisaalta hirvikannan säätelyn järjestämistä muuttuvan tilanteen mukaisella tavalla ja toisaalta luo tarpeen hirvikannan hoidon huomioon ottamiselle maankäytön suunnittelussa. Kaavoitusprosesseissa onkin tarpeen ottaa huomioon ekologiset käytävät, joilla turvataan eläinten siirtymismahdollisuudet alueelta toiselle. Tämä edellyttää esimerkiksi toimivia kulkujärjestelyjä liikenneväylien poikki ja taajama-alueiden väliin jääviä käytäviä. Riistataloudellisten näkökulmien esille tuomiseksi on tarpeen osallistua kaavoitusprosesseihin.

Hirvikannan hoidossa on tavoitteena edistää eri tahojen vaikuttamismahdollisuuksia sekä paikallisten erityispiirteiden huomioon ottamista hirvitavoitteiden asettamisessa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja sen lähiympäristössä voimakas ihmisasutuksen, elinkeinotoiminnan ja liikenteen vaikutus on tarpeen ottaa huomioon osana hirvitavoitteiden määrittämistä. Hirvikannan hoitotavoitteiden määrittämisessä ja kannan hoidon suunnittelussa on tarpeen lisätä hirvitalousalueiden merkitystä. Myös hirvitalousalueiden rajoja on tarpeen tarkastella uudelleen ja ottaa nykyistä enemmän huomioon hirvien alueiden käyttö ja liikkuminen sekä hirvitalousalueen ominaispiirteet, kuten yhteiskunta- ja maisemarakenne.

Kaupunkimaisilla alueilla ja niiden lähiympäristössä hirvikannan säätelyn järjestäminen voi edellyttää erityisjärjestelyitä. Esimerkiksi pyyntilupia myönnettäessä tulee tarvittaessa voida poiketa hirvieläimen pyyntiluvan saamiseksi edellytetyistä metsästysalueen yhtenäisyysvaatimuksista. Lisäksi koulutuksen ja neuvonnan keinoin voidaan edistää sellaisia metsästystapoja, jotka soveltuvat vilkkaan ihmistoiminnan kohteina oleville alueille. Turvallisuussyistä

voi olla tarpeen ehkäistä hirvien liikkumista varsinaiselle kaupunkialueelle, jolta ne muutoin jouduttaisiin poistamaan erikoisjärjestelyin.

Tavoitteet:

Taajaan asuttujen alueiden ominaispiirteet otetaan huomioon hirvikannan hoidon tavoiteasettelussa, hirvitalousalueiden määrittämisessä ja metsästyksen järjestämisessä.

Toimenpiteet:

- Kaavoituksessa otetaan huomioon hirvikannan hoito taajaan asutuilla alueilla sekä ekologiset käytävät, joilla turvataan hirvien liikkumismahdollisuudet alueelta toiselle.
- Suomen riistakeskus, alueelliset riistaneuvostot, riistanhoitoyhdistykset ja metsästyseurat osallistuvat riistataloudellisten näkökulmien esille tuomiseksi kaavoitusprosesseihin.
- Edistetään koulutuksen ja neuvonnan keinoin sellaisia metsästysjärjestelyitä, jotka soveltuvat vilkkaan ihmistoiminnan kohteina oleville alueille.

6.8. Luonnonsuojelu- ja virkistysalueet ja hirvikannan hoito

Luonnonsuojelulaissa säädetään luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännöksistä. Metsästyksen kannalta merkittävin on pääsääntö, jonka mukaan metsästyksen on metsästyslain 8 §:n alueen ulkopuolella lähtökohtaisesti kielletty kaikilla luonnonsuojelualueilla, joskin poikkeuksia voidaan tehdä, kunhan suojelun tavoitteet tai alueen muu käyttö ei vaarannu. Metsästyslain 8 §:n alueella metsästyksen on sallittu, mutta se voidaan kieltää, mikäli pyynti vaarantaa suojelun tavoitteita tai on ristiriidassa muun käytön kanssa. Hirvikannan hoitosuunnitelman valmisteluun liittyneissä kuulemistilaisuuksissa luonnonsuojelualueiden nähtiin hankaloittavan hirvikannan hallintaa ja käytännön metsästyksen. Toisaalta luonnonsuojelualueilla nähtiin mahdollisuus kehittää muita hirveen liittyviä palveluita, kuten kuvaus- ja katselupalveluja. Hirvikyselyn vastaajista valtaosa kannatti suurella tai pienellä määrällä hirvikannan säätelyn sallimista sellaisilla luonnonsuojelualueilla, joilla elävä hirvikanta aiheuttaa suojelualueen ulkopuolella merkittäviä vahinkoja. Toisaalta tuotiin esiin ongelmia metsästyksen ja luonnonsuojelualueiden muun virkistyskäytön yhteensovittamisessa ja epäiltiin tarvetta kannansäätelyyn luonnonsuojelualueilla.

Parhailaan on meneillään valtion luonnonsuojelualueiden perustamisprosessi, jossa eri suo-
jeluohjelmiin, kuten soidensuojelu-, vanhojen metsien suojelu- tai lehtojensuojeluohjelmiin
sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet perustetaan joko ympäristöministeriön ase-
tuksella tai valtioneuvoston asetuksella alueen koosta riippuen ns. muiksi luonnonsuojelu-
alueiksi. Säädösvalmisteluprosessissa ratkaistaan myös alueiden metsästyskäytännöt. Sää-
dösvalmistelun alaisista alueista alle 100 hehtaarin alueilla voidaan tulevaisuudessa sallia
luonnonsuojelulain mukaisesti hirven ajo, luonnonsuojelulain 15 § mukainen vieraslajien ja
muiden haitallisesti runsastuneiden eläinten yksilöiden määrän vähentäminen sekä turvalli-
suus- ja vahinkouhkaa alueen ulkopuolelle aiheuttavien pyyntiluvanvaraisten riistaeläinten
poistaminen. Yli 100 hehtaarin alueilla valtioneuvosto voi perustamissäädöksellä sallia myös
metsästyksen, jolloin säännökset voivat olla ajallisesti tai alueellisesti rajoitettuja ja koskea
tiettyjä riistaeläinlajeja. Lakiuudistuksen vaikutukset näkyvät lähivuosien aikana varsinkin
metsästyslain 8 §:n alueen ulkopuolella sijaitsevilla valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen
hankituilla alueilla, joita on yhteensä runsaat 300 000 hehtaaria. Hirven ajaminen tai sen
metsästyksen on tällä hetkellä sallittua noin 70 prosentilla näistä perusteilla olevista suojelu-
alueista. Voimassa oleva hirven metsästyksen tai ajamisoikeus kyseisillä alueilla on valtaosin vuok-
rasopimukseen perustuva. Metsähallituksen hirvenmetsästyksen lupa-alueisiin sisältyy perus-
tettavista luonnonsuojelualueista noin 5 prosenttia.

Säädösvalmisteluprosessissa tulee tehdä hirvenmetsästyksen koskevat ratkaisut alueittain ta-
pauskohtaisesti ja ottaa huomioon vaikutukset hirvikannan säätelyyn ja hirvien aiheuttamien
vahinkojen estämiseen alueen ympäristössä. Valmistelussa tulee kuulla alueellisia ja paikalli-
sia riistahallinnon edustajia ja paikallisia metsästyseuroja. Hirvellen ei ole tarvetta osoittaa
suojelualueita sen elinympäristöjen tai lajin itsensä suojelemiseksi. Hirvitiheyden voimat
paikallisesti aiheuttaa haittoja suojelun tavoitteille herkillä luontotyypeillä, kuten lehdoissa.

Metsästyksen ulkopuolelle jäävät alueet vaikeuttavat hirvenmetsästyksen ja metsästyksal-
ueiden pirstoutumista tulee pyrkiä välttämään. Luonnonsuojelualueet voivat olla niin laajoja, et-
tä niiden metsästyksrajoitukset vaikeuttavat hirvikannan suunnitelmallista hoitoa ja vahinko-
jen hallintaa myös ympäröivällä alueella. Pelkkä hirven ajomahdollisuus ei etenkään laajoilla
alueilla vastaa tavanomaista hirvenmetsästyksen järjestämistä. Perustettavien luonnonsuoje-
lualueiden joukossa on monia alueita, jotka ovat syrjäisiä eikä niillä käytännössä ole suurta
virkistyskäyttöpainetta varsinkaan myöhemmin syksyllä. Metsästyksen on usein ollut tähänkin
saakka osa näiden alueiden käyttöä, ja se on paikallisten käyttäjien taholta integroitu alueen

muuhun käyttöön joustavasti. Hirvenmetsästys tulee etenkin tällaisilla alueilla säilyä jatkosakin sallittuna.

Metsästyksen voidaan luonnonsuojelu- ja virkistysalueilla tarvittaessa soveltaa erityisjärjestelyjä niin, että vältetään haittaa suojelualueen virkistyskäytölle. Metsästys voidaan esimerkiksi kohdentaa ajallisesti ja alueellisesti siten, että metsästys tapahtuu sellaiseen aikaan metsästyskautta tai sellaisella osalla aluetta, jolla virkistyskäyttäjiä on vähän. Metsästyksessä voidaan suosia kulloinkin parhaiten sopivia metsästystapoja ja taktisia ratkaisuja ja valintoja metsästyksessä käytettävän teknologian ja rakenteiden suhteen.

Tavoitteet:

Luonnonsuojelualueiden perustamisessa ja hoidon ja käytön suunnittelussa otetaan huomioon tarpeet hirvikannan säätelyyn ja vahinkojen ennaltaehkäisemiseen.

Toimenpiteet:

- Luonnonsuojelualueiden perustamisen ja niiden hoito- ja käyttösuunnitelmien päivittämisen yhteydessä tehdään hirvenmetsästystä koskevat ratkaisut alueittain tapauskohtaisesti, otetaan huomioon vaikutukset hirvikannan säätelyyn ja hirvien aiheuttamien vahinkojen estämiseen ja sallitaan hirvenmetsästys luonnonsuojelualueilla, joilla se ei vaaranna alueen suojelutarkoitusta tai aiheuta merkittävää haittaa alueen virkistyskäytölle.
- Luonnonsuojelualueiden perustamisessa kuullaan Suomen riistakeskusta ja alueellisia riistanneuvostoja, riistanhoitoyhdistyksiä ja paikallisia metsästysseuroja.
- Edistetään erityisesti luonnonsuojelu- ja virkistysalueilla metsästysjärjestelyjä, joilla hirvenmetsästystä ja muuta luonnon virkistyskäyttöä voidaan sovittaa yhteen.

7. HOITOSUUNNITELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA

Hoitosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen tärkeysjärjestystä ja toteutusvastuita tarkastellaan julkisen riistakonsernin strategiaprosessissa, osana toiminnan ja talouden suunnittelua.

Suomen riistakeskus ja valtakunnallinen riistaneuvosto seuraavat hoitosuunnitelmassa ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamista. Suomen riistakeskus raportoi hoitosuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisesta maa- ja metsätalousministeriölle.

Hirvikannan hoitosuunnitelman päivittämistarvetta arvioidaan Julkisen riistakonsernin strategiaprosessissa ja suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa.

7.1. Julkisen riistakonsernin toimijoiden roolit hirvikannan hoidossa

Alla on esitetty kuvaus Julkiseen riistakonserniin kuuluvien toimijoiden keskeisistä hirvikannan hoitoon liittyvistä rooleista ja tehtävistä.

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa julkisen riistakonsernin ohjauksesta ja strategiatyöstä, nimittää valtakunnallisen ja alueellisten riistaneuvostojen jäsenet ja ohjaa hoitosuunnitelmien laatimista ja vahvistaa hoitosuunnitelmat.

Suomen riistakeskus vastaa riistaeläinten hoitosuunnitelmien laatimisesta, hirvieläinten pyyntilupa- ja poikkeuslupahakemusten käsittelystä ja tuottaa lupapäätökset. Suomen riistakeskus järjestää koulutusta hirvieläinten metsästyksen johtajille, ampumakokeen vastaanottajille ja metsästyksen vartijoille sekä tarjoaa neuvontapalveluita hirvenmetsästäjille.

Valtakunnallinen riistaneuvosto osallistuu hoitosuunnitelmatyöhön ja huolehtii valtakunnallisesta sidosryhmien kuulemisesta. Alueelliset riistaneuvostot osallistuvat hoitosuunnitelmatyöhön sekä riistatalouden suunnitteluun aluetasolla ja huolehtivat alueellisesta sidosryhmien kuulemisesta. Lisäksi riistaneuvostot osallistuvat Suomen riistakeskusta koskevaan strategiseen suunnitteluun ja valtakunnalliseen riistatalouden suunnitteluun.

Riistanhoitoyhdistykset järjestävät metsästäjäkurseja, -tutkintotilaisuuksia ja ampumakokeita, laativat aluetason hirviverotussuunnitelmat, antavat lausuntonsa hirvieläinten pyyntilupahakemuksiin sekä tarjoavat neuvontapalveluita hirvenmetsästäjille.

Riistantutkimus vastaa hirvihavainto- ja saalistiedon keräämisestä ja analysoinnista ja tuottaa hirvieläinten kanta-arviot, antaa suosituksia hirvikannan verotuksen rakenteesta sekä tuottaa tutkimustietoa hirvikannasta ja hirvenmetsästyksen yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Metsäntutkimus tuottaa tutkimustietoa hirvien elinympäristön käytöstä, hirven vaikutuksista metsäekosysteemiin ja metsätalouteen sekä menetelmistä hirven aiheuttamien metsävahinkojen vähentämiseksi.

Metsähallitus vastaa valtion maiden metsästysjärjestelyistä, ratkaisee hirvenmetsästyksen aluelupahakemukset ja tuottaa neuvontapalveluita metsästäjille.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira tutkii ja valvoo elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua sekä tutkii luonnonvaraisten eläinten terveydentilaa.

Liite. Kartta hirvitalousaluejaosta.

